

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

LETO III. — Štev. 17.

NOVO MESTO, 25. APRILA 1952

CETRTLETNA NAROČNINA 100 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

BELA KRAJINA OB 11. OBLETNICI USTANOVITVE OF

JANEZ ZUNIC

Letos bomo 27. aprila praznovali 11. obletnico ustanovitve OF, pod katere zastavo smo, združeni in vodeni po naši slavi Komunistični partiji in maršalu Titu, prehodili najslavnejšo pot v zgodovini slovenskega naroda. Preteklo desetletje je doba težke in krvave oborožene borbe proti fašističnemu okupatorju in njegovim hlapcem, je doba borbe za golo življenje in obstoj slovenskega naroda. Na drugi strani pa je to obdobje obnove po okupatorju opustošene dežele, graditve ljudske demokratične oblasti in gospodarstva, ki naj omogoči trdno osnovo nadaljnjega razvoja socialistične družbe.

Kakor vse slovensko, tako lahko tudi belokranjsko ljudstvo s ponosom gleda na svojo preteklost. Združeno v OF, je v letih narodnoosvobodilne borbe dalo za osvoboditev našega naroda na razpolago vse svoje fizične in materialne sile. Žrtvovalo je svoje najboljše sinove.

OBNOVILI SMO DEZELO

Zato je belokranjsko ljudstvo, združeno v svoji politični organizaciji OF, tudi po osvoboditvi krepko zgrabilo za delo. V tem obdobju smo se znašli pred velikimi težavami. Primanjkovalo je živine in poljskega orodja, obleke in živil, ni bilo gradbenega materiala, prometne zveze pa so bile

Od tedna do tedna

V sedanjih ne preveč razgibanih dneh političnega življenja so poleg tržaškega vprašanja v ospredju še tunizijsko-francoski spor, anglo-egiptovska pogajanja in diplomatska aktivnost med vzhodom in zahodom ob nemški pogodbi. Ti, že nekoliko oguljeni deli mednarodnega repertoarja trenutno nimajo kakih posebnih izgledov, da bi jih spravili z dnevnega reda, ker se njihovi režiserji vedno znova zapletajo v na videz nerešljiv položaj.

Varnostni svet OZN je zavrnil zahtevo petnajstih arabskih in azijskih držav in ni hotel sprejeti tunizijskega vprašanja na dnevni red. Delegacije veseli so prevladale z mnenjem, naj med seboj uredita sporno vprašanje Francija in Tunizija. Toda med njima prihaja vedno do novih zaostritvev. V Tunisu se vrste demonstracije in nemiri, razna francoska pogajanja s tunizijskimi predstavniki, ki si jih v Parizu izbirajo po svojem okusu, pa ne privedejo nikamor. Zato se arabske in azijske države ne zadovolje in še vedno poskušajo prepričati člane Varnostnega sveta, da bi le kazalo temeljito razmisliti tunizijsko vprašanje. Pripravljeni so celo zahtevati izredno zasedanje Generalne skupščine OZN, češ da francoske obljube ne bodo nikoli pomirile tunizijskega naroda, ki na ta način ne bo prenehal opraviti borbe za svoje pravice.

Anglo-egiptovski spor prav tako čudno valovi iz Kaira v London in spet nazaj, ne da bi pristal v varnem in za obe strani sprejemljivem pristanu. Zdaj je izšlo na dan predvsem sudansko vprašanje. Zato so se v Londonu sestali sudanski guverner, egiptovski poslanik v Londonu in britanski v Kairu z zunanjim ministrom Edenom. Tu naj bi pretresli različna gladišča in omogočili stvarnejše razgovore, ki bi zadovoljili obe strani, kakor pravi uradno poročilo. Medtem pa je vodstvo največje sudanske politične stranke izjavilo, da bo izstopilo iz sudanskega parlamenta, ako bi se vlada pogodila za združitev z Egiptom.

Preostane nam še londonska konferenca o Trstu. Ze tretji teden se vlečejo razgovori, ki jim pri nas ne vemo drugega naziva kot mešetarnjenje. Toda mešetarnji so trdoživ in vse bolj tajinstveni. Konferenca se vleče iz dneva v dan, pa se vedno manj zve o njih. Vse bolj pa je jasno, da se hoče Rim okoristiti s to konferenco zaradi občinskih volitev v južni Italiji. Drugje po Italiji so volili občinske uprave že lani, južne in najbolj zanemarjene pokrajine pa je vlada prihranila za pozneje, da si na kak način zagotovi večje uspehe. De Gasperi jim je sicer obljubljal veliko gospodarsko pomoč, toda ker iz tega ni bilo nič, bi zdaj rad zabrenkal na šovinistične strune in si z londonsko konferenco zagotovil večje uspehe. Na pomoč mu je priskočila še angloameriška vojna uprava v Trstu, ki je pristala, da bodo hkrati z volitvami v južni Italiji tudi občinske volitve v Trstu, tem »najpriljubnejšem italijanskem mestu«, kakor ga je krstil italijanski iredentizem. Značilna je izjava italijanskega vojnega ministra, ki je naglasil, da »morajo postati volitve v Trstu plebiscit italijanstva«. To je običajna grožnja, za katero si lahko predstavljamo, kakšnih sredstev se bodo poslužile vse protitalijanske stranke v Trstu — od vatikanskih do moskovskih — da bi si le utrdile položaj.

Zato pa s toliko večjim ogorčenjem protestiramo proti londonski konferenci, ki daje orožje in potuho italijanskemu pohlepnemu imperializmu.

porušene. Nekateri, sicer redki lahko-verneži so nasledili sovražni propagandi ostankov zlasti črne reakcije; prerokovali so, da ne bomo kos tem nalogam, napovedovali so hiter konec nove, to pot prvič v zgodovini res ljudske oblasti in se veselili povratka na staro. Dejstva pa so trdovratna. Ljudstvo je premagalo spet vse težave.

Obnovljen je bil promet, ljudska oblast je poskrbela za živila, obleko, orodje in kmetijske stroje. Obnovljena je bila živinoreja, obnovili smo porušene in požgane hiše in tudi popolnoma uničene vasi. Obnovljene vasi so dokaz trdoživosti naših ljudi, skrbi in sposobnosti naše oblasti in vloge OF, ki je kot politična organizacija omogočila široke osnove za mobilizacijo vseh ljudskih sil za obnovo domovine.

Ponosno se prebijata skozi razne težave prve dve, po vojni zgrajeni belokranjski tovarni. Kmetijstvo začrtava — zlasti letos — svojo razvojno smer, saj je bilo n. pr. v letošnji spomladi zasajenih na tisoče novih sadnih dreves v strnjanih nasadih na Krupi, Vinici, Dragatušu, Semeči in drugod. Kmetje se čedalje bolj zavedajo tega, da to, česar ne zmore en sam, lahko napravijo vsi skupaj. Zato se čedalje bolj oklepajo svojih gospodarskih organizacij — kmetijskih združenj in njihovih odsekov. Tudi tu imamo seveda nekaj klavernih izjem, ki so proti zviševanju zadržnih deležev, se pravi proti napredku lastne vasi in svojega osebnega gospodarstva.

NISMO POZABILI STRAHOT FASIZMA

Nič ni čudnega, da prav zdaj, ko oživlja povampirjeni italijanski fašizem v svojih zahtevah po našem Trstu, dvigajo glave tudi ti bedni ostanki domače reakcije. Zadovoljni so ob lajanju fašistov in prikimavanju njihovih zapadnih zaveznikov. Toda kakor vedno, je ljudstvo Bele krajine tudi v teh dnevih ponovno jasno povedalo, da je enotno in pripravljeno braniti naše pravice do Trsta in nedotakljivost naših meja.

Naše ljudstvo ni pozabilo na strahote, ki so mu ga povzročili pobesneli italijanski fašisti in domači izdajalci v letih okupacije. Grobovi 594 padlih borcev, pobitih talcev in njihova prelita kri — vse je še vedno sveže in sveto v srcih naših ljudi. Trpljenje internirancev in 656 umrlih Belokranjcev na Rabu ni pozabljeno! Rane 1100 invalidov iz let NOB še niso zaceljene! Se gorijo pred našimi očmi plameni, v katerih je zgorelo samo v Beli krajini 2590 poslopj, požganih od fašistov in s pomočjo domačih izdajalcev — belogardistov. Izropani gozdovi, pose-

Janez Zunic

kani sadovnjaki in vinogradi še niso zarasli. Matere in žene padlih mož in sinov še živo čutijo bolečine, ki so se jim zarezale v srce ob zverinskih umorih talcev.

Iz vpitja oživljene živinske sodege fašistov v Italiji, ki jo podpira črna klerofašistična reakcija Vatikana in bratovščina Kominforma, potuho pa ji dajejo tudi zapadne države s tem, da hočejo tržaško vprašanje reševati brez nas in v našo škodo, sklepamo, da so italijanski fašisti pozabili na te zločine. Pozabili pa so tudi na trdo pest slovenskih in vseh jugoslovanskih partizanov in na batine, ki so jih dobili v naših krajih kot neslavni imperialistični okupatorji, klavci neznačitenih ljudi, kot roparji našega premoženja in požigalci naših domov. Za nagrado za neštete zločine, zato, ker so se borili proti našim zaveznikom, pa naj bi zdaj dobili ozemlje, ki je bilo, je in mora ostati naše — naš Trst! Zdaj se jim zdi, da je ugodna prilika, da na račun svojega pristopa v Atlantski pakt spet nekaj izmešetarijo. Zapadnim zaveznikom moramo povedati, da je za mir v svetu to zelo slaba usluga. Na-

grada Italije s Trstom pa klaverna kupčija, katere jugoslovanski narodi ne bodo nikoli priznali!

Naj se fašistična svojat v Trstu zaveda, da so naši partizani, katerih pest so občutili italijanski fašisti v letih NOB, danes jedro naše socialistične zavestjo prežete Jugoslovanske armade, s katero je tesno povezano vse naše ljudstvo. Zavedajo naj se, da smo vsi in vselej pripravljeni braniti pravice našega naroda v Trstu. Zato zahtevamo ob našem velikem spomin-skem dnevu:

Roke proč od naše zemlje!
V taki situaciji praznujemo letos obletnico OF, politične organizacije slovenskega naroda.

RAZVIJAJMO IN KREPIMO BORBENE TRADICIJE OF

Prav ta situacija pa nam narekuje še večjo budnost in tenkočutnost proti razdiralnemu delu našega sovražnika, pa naj se pojavlja le-ta pod firmo klerofašizma ali kominformizma. Narekuje nam še večjo krepitev enotnosti naših narodov in obrambne sposobnosti države, še hitrejšo izgradnjo našega gospodarstva in dvig politične zavesti naših ljudi, narekuje nam nadaljnje poglobljanje socialistične demokratičnosti v oblastnih organih in v proizvodnji. Na teh osnovnih postavkah, mislim, morajo naše frontne organizacije najti vsebino svojega dela. Na teh postavkah morajo krepiti zavest svojega članstva kot granitno celoto vselej pripravljeno žrtvovati za svojo svobodo, za svoje pravice in za svobodo vseh demokratičnih množic sveta vse, kar bo treba za uničenje fašističnih nasilnikov.

V okviru teh skopo nakazanih uspehov OF v Beli krajini in nalog, ki jih terja naš čas in položaj, v katerem živimo, pozivam vse člane OF v Beli krajini, da čuvajo in branijo borbene tradicije OF in da na njih razvijajo nadaljnje revolucionarno delo za dobrobit vsega delovnega ljudstva Bele krajine in naših bodočih pokolenj.

Naj živi 11. obletnica ustanovitve Osvobodilne fronte!

Naj živi slavna Komunistična partija Jugoslavije!

Naj živi maršal Tito!

Smrt fašizmu — svoboda demokratičnemu ljudstvu Trsta!

Zgodovinsko delo slovenske narodne osvoboditve in združitve

Delo, začeto pred desetimi leti v Sloveniji, kakor tudi v vsej Jugoslaviji, je bilo in bo ostalo edinstven primer, kako se lahko v najtežjem času, ko kaže, da je vse izgubljeno, najde rešitev za narod, ki so ga sovražniki obdili na smrt in propast. Ustanovitev Osvobodilne fronte je edinstven primer ne samo v Evropi, ki je bila pod fašistično okupacijo, marveč tudi v Jugoslaviji, kjer so to enotnost v drugih krajih dosegli v drugačnih oblikah. To je bilo zgodovinsko delo, ki je dostojno, da ga danes proslavimo ne samo Slovenci, marveč tudi vsi drugi narodi, ker je eden osnovnih kamnov, vzidanih v temelje današnje, socialistične Jugoslavije. Ne glede na različnost oblik, s katerimi je bila ustvarjena enotnost slovenskega naroda in drugih jugoslovanskih narodov, je bila vsebina te enotnosti ena in ista, ker je bila ena in ista tudi močna sila, ki je to enotnost razgibala in ustvarila — to je bila Komunistična partija Jugoslavije. Vendarle je treba pokazati na edinstvenost primera, ki so ga dali tvorci Osvobodilne fronte s svojim delom, uresničenim samo dvajset dni po vdoru fašističnih tolp na jugoslovansko ozemlje. Ze julija 1941 se začne v Sloveniji in povsod v Jugoslaviji razvijati oboroženi ljudski upor. V vseh krajih Jugoslavije so vstajali borci proti sovražniku, katerega so imeli pred seboj. Kakor opeva narodna pesem upor proti izkoriščevalcem za časa Karadorda, tako je tudi sedaj imel vsak svojega nasprotnika, da ga ubije — tistega okupatorja, ki mu je bil najbližji. Pa čeprav je vsak komaj obvladal svoje težkoče, čeprav so morali partizanski odredi in edince v različnih krajih Jugoslavije same iskati sredstva za borbo, same trpeti ter ustvarjati nova in nova sredstva za zmago, vseeno jih je povezovala samo ena misel, ena težnja, eno hotenje. Vsi so bili med seboj duhovno povezani. A ne samo duhovno, vsi so čutili, da so del velike vse-narodne borbe. Vsi so šli isto pot, vsi za enim in istim ciljem. Vsi so se z enako nepomirljivostjo borili proti okupatorju in proti domačim izdajalcem. Vsi, v vseh krajih Jugoslavije, so razumeli, da ni, niti ne more biti niti nacionalne, niti socialne osvoboditve, ako skupno z okupatorjem ne uničijo tudi njihovih domačih hlapcev in napravijo konec domači reakciji. Rezultati so tukaj. Danes lahko rečemo, da narod, ki je enkrat napravil to, kar so naredili Slovenci, kar so naredili Srbi, Hrvači, Makedonci, Črnogorci v minuli vojni, da tak narod ne more biti nikoli več komur koli suženj. V sedanjih dobi, sredi dvajsetega stoletja, ko socializem napreduje po vsem svetu, kljub izdajstvu voditeljev tiste dežele, v kateri smo gledali prvo deželo socializma, danes so lahko še ljudje z imperialističnimi težnjami, z osvajačnimi mislimi, ljudje, ki jih vodijo težnje po hegemoniji nad vsem svetom, lahko ti ljudje povzročijo tudi nove svetovne nesreče in celo krvoprelitje, toda zmaga ne more biti nikoli na njihovi strani, lahko doživijo samo krvavo razočaranje.

Jugoslovanski narodi so srečni, da so zmago svoje narodno-osvobodilne borbe in svoje demokratične ljudske revolucije dobojevali samo s svojo bratsko skupno borbo. Zavedajo se, da so vse, kar imajo danes kot socialistično pridobitev, pridobili v svoji bratski skupnosti. Nikoli ni bila enotnost jugoslovanskih narodov tako trdna, kakor je danes, ko so na videz ločeni v federativni ureditvi države. Prav ta federativna ureditev države, ki temelji na enakosti in enakopravnosti vseh naših narodov, je tista močna osnova, ki jih je združila tako, da jih nikoli več ne more ločiti.

Tako združeni narodi Jugoslavije lahko gledajo v bodočnost s polnim zaupanjem, ne oziraje se na kakršne koli temne oblake, ki se zbirajo okoli naših meja. Lahko gledajo v svojo bodočnost s polnim zaupanjem, s polno vero, da bodo v borbi za uresničenje socializma dosegli prvo in najlepšo zmago v zgodovini človeštva.

Če so med vojno jugoslovanski narodi dajali vsem drugim narodom veličasten primer herojske borbe, kažejo danes svetu, kako se v premaganju največjih težav lahko gradi nova družba — socialistična družba, resnično socialistična. Mi danes vidimo, da si prav zaradi tega dela pri socialistični graditvi Jugoslavije pridobivalo še nov ugled v vsem svetu.

Moša Pijade
(v pozdravnem govoru na III. kongresu OF Slovenije)

Kako se pripravljamo na proslavo 27. aprila in 1. maja

Iz vseh krajev Dolenjske prihajajo poročila o pripravah za čim lepšo proslavo praznika enajste obletnice ustanovitve OF in delavskega praznika prvega maja. Na predvečer 27. aprila bodo v vseh večjih krajih slavnostne akademije s kulturnim programom, na sam praznik pa bodo slavnostne delovne seje občinskih frontnih odborov ob navzočnosti odborov vseh osnovnih organizacij OF, predstavnikov oblasti, ostalih organizacij in društev.

Mestni odbor OF Novo mesto pripravlja za predvečer 27. aprila akademijo, pri kateri bodo sodelovale kulturno-umetniške skupine železničarjev, tekstilne tovarne, gimnazije, učiteljska, kmetijske šole Grm in orkester

SKUD Dušan Joreb. Mestni odbor OF in Okrajni sindikalni svet pa pripravljata v sodelovanju z vsemi ostalimi organizacijami tudi proslavo prvega maja. Na predvečer bo velik spreved izpred poslopja OLO do stadiona in nazaj pred MLO na Glavnem trgu, kjer bo postavljen velik oder. Na čelu spreveda bodo šli udarniki, novotvorji in racionalizatorji, za njimi pa skupine delovnih kolektivov množičnih organizacij in društev z zastavami in napisi. Predvidoma bodo v povorki tudi vse mobilne edince Proti-letalske zaščite v popolni opremljeni. Sodelovala bosta vojaška in mestna mladinska godba. Na odru pred poslopjem MLO bodo nastopile razne kulturne skupine, pevski zbori, recitatorji in godba, po kulturnem sporedu pa bo splošno ljudsko rajanje.

V Birčni vasi so imenovali poseben odbor za proslavo prvega maja. Člani Zveze borcev, železničarjev in drugih organizacij se bodo na sam praznik takoj zjutraj po budnici zbrali na določenem mestu in skupno obiskali vse položaje, kjer so bili spopadi s sovražnikom v zadnji vojni. Obiskali bodo tudi vse okoliške vasi in priredili v vsaki vasi miting. Popoldne se bodo zbrali na Ruperčevu, kjer bo nastop kulturnih skupin, govori in ljudska veselica.

V Mokronogu so se dogovorili za množični izlet na Trebelno, kjer je bila leta 1942 osnovana Gubčeva brigada. Mladina bo na vseh vidnih vzvišjih mestih na predvečer praznikov kurila kresove. Te bodo kurili tudi po drugih krajih Dolenjske in Bele krajine.

DELAJSKI SVET »PIONIRJA« JE IZVOLJEN

Preteklo soboto so na gradbiščih »Pionirja« v Novem mestu, krškem okraju in na Kočevskem vzhodni gradbišču našega največjega dolenskega podjetja svoj novi delavski svet. Na volitve se je ves delovni kolektiv pripravil že od začetka letošnjega leta na mnogih sindikalnih sestankih in na zadnjem odprtem partijskem sestanku. Z anketo so delavci in nameščenci podjetja predlagali najboljše iz svoje srede za člane novega delavskega sveta. Novi gospodaril podjetja bodo letos morali izpolniti pomembne gradbene naloge. Za 430 milijonov dinarjev vrednosti gradbenih del bo podjetje opravilo v letu 1952. Od te vsote odpade 79 milijonov na novomeški, 288 milijonov na krški in čez 65 milijonov dinarjev na kočevski okraj. Proizvodnja stranskih obratov pa bo poleg tega nosila nadaljnjih 55 milijonov dinarjev.

Te odgovorne naloge so pred novim delavskim svetom, ki je bil izvoljen s 100 odstotno udeležbo celotnega kolektiva. V Novem mestu so začeli voliti v soboto 19. aprila zjutraj ob pol 6. uri. Do pol sedme so volili vsi delavci in nameščenci. Popoldne so prav tako gladko in hitro potekle volitve na gradbiščih okraja Krško, popoldne pa so volili člane sveta v kočevskem okraju. Tu je zbranim delavcem in nameščencem tovarniški svet »Pionirja« dal glas. Podpral je enkrat obrazložil potek volitev v imenu OSS pa jih je pozdravil tov. Muhlić. Takoj nato je volilo 139 delavcev in delavk. Volitvam v kočevskem okraju je prisostvoval tudi direktor »Pionirja« tovarniški svet Boris Krulc. Ob zaključku volitev je ves kolektiv z navdušenjem sprejel prostostno resolucijo, ki so jo poslali tov. Kardelju in GO sindikatov Slovenije. V njej obsojajo delo londonske konference in njene barantaje.

Delavci in uslužbeni se zavedajo, kako težke naloge stoji letos pred Pionirjem delavskim svetom in njegovim upravnim odborom. To se je pokazalo že pri izdelavi tarifnega pravilnika. V njem so poleg ostalih ukrepov za gospodarsko utrditev podjetja predvideli ustanovitev komisije ki bo prevzemala kvaliteto izvršenih gradbenih del. Za vsako neizpolnjevanje kvalitete bodo v odstotkih odbijali postavke tarifnega pravilnika.

Na čast volitvam delavskega sveta jo poleg priprav kolektiv v soboto delal dve uri prostovoljno v korist podjetja.

Vremenska napoved

V dneh od 25. aprila do 1. maja bodo celodnevne padavine predvidoma okrog 1. maja. V ostalih dneh bo sončno vreme s skoraj vsakodnevnimi krajevnimi nevihtami.

Partizanska Dolenjska je spregovorila odločno besedo

Na molk in zahrbtno spletkarjenje v Londonu odgovarjamo z javnimi protesti:
PREKINITE SRAMOTNE KUPCIJE, BARANTAJTE S SVOJO ZEMLJO!

Novo mesto Angležem:

Ne pozabite, kaj je fašizem!

ANGLEŠKI VLADI

V LONDONU

Ponovno smo se danes zbrali prebivalci partizanskega Novega mesta, ki smo v letih zadnje svetovne vojne proti skupnemu sovražniku sveta — fašizmu — častno doprinesli naš krvni delež za svobodo Jugoslavije in svobodo vseh, ki jih je ogrožal največji sovražnik napredka in kulture. Stotine borcev in aktivistov-antifašistov je dalo naše partizansko mesto, srce Dolenjske in njenega narodno-osvobodilnega gibanja. Zvesto smo verjeli v letih vojne Vašim besedam, besedam naših zaveznikov, da se borimo proti istemu sovražniku — tisočkrat prekletemu fašizmu, ki je prelil morje krvi nedolžnih, svobodoljubnih narodov vsega sveta.

Komaj sedem let po zaključni vojni in skupni zmagi pa z gnusom ugotavljamo, da Vam in Vašim diplomatov niso več sveti visoki cilji, za katere smo od leta 1941 dalje skupno umirali na bojnih poljanah. Tudi v Angliji in Ameriki se še niso posušile solze na licih mater, ki so izgubile v vojni proti nemškimi in italijanskim fašistom sinove, brate, može in fante — diplomati za zeleno mizo pa že kujejo načrte, ki jih jim je predložil hinavski, zločinski in morilski italijanski fašizem, tokrat v uradni novi obleki talijanske vlade in Vatikana.

Vprašujemo angleško vlado: ali ste se ustrašili vpitja nahujskanih italijanskih študentov, ki so po ulicah Rima in drugih italijanskih mest vpili, da so »Angleži in Amerikanci pasji sinovi« in da naj Vaše čete izginijo iz Italije? Ali se bojite vpitja fašistov v Trstu? Od kdaj niste več mož-beseda? Čemu ponujate na psovke in žalitve fašistov italijanskim zločincem našo kri, našo sveto zemljo, naše brate Slovence in Hrvate v Trstu in njegovi okolici? Od kdaj je v Angliji navada, da ponujate zločincem nagrado v obliki naše zemlje? Zakaj nas žalite, ko Vas nismo nikdar izdali, ko smo se borili z Vami vred za svobodo in mirno življenje tudi Vaših otrok?

Danes Vam kličemo iz tega mesta v imenu 6500 prebivalcev našega Novega mesta: **NE POZABITE, kaj je fašizem!!!!**

Ne pozabite, da tu ni več Jugoslavije iz leta 1918! Tu živimo svobodni, ponosni ljudje, Titovi partizani, tu je socialistična Jugoslavija, ki je v zgodovini že dokazala, kaj pomeni njena beseda, ki se je s krvjo zapisala med borce proti fašizmu in ki je bila zvest zaveznik z vsakomer, ki je bil na pravični poti!

Zahtevamo v imenu človečanstva in pred vsem svetom, da prekinete pogajanja za našim hrbtom! Ničesar drugega nečemo kakor pravico in poštenje! Ne bomo priznali ničesar, kar bo na londonski konferenci z italijanskimi mešetarji sklenjenega proti interesom naše domovine, naših bratov in sestra v Trstu!

Nikdar in nikoli ne bomo dovolili, da bi se kdor koli še igral z usodo naših narodov! Pred vsem svetom izjavljamo, da se bomo odločno borili za našo svobodo in za brate, ki jih hoče fašizem znova zaslužiti!

Ne ponavljajte napak popuščanja fašizmu, ki je privedlo tudi Vašo državo do strahotne vojne leta 1939! Kdor bo gluha za proteste milijonov Jugoslovancev, se igra s svetovnim mirom!

ZAHTEVAMO SAMO NAŠE PRAVICE!

Smrt fašizmu!

Novo mesto, 18. aprila 1952.

Prebivalci Novega mesta
na Dolenjskem

»Diplomati spet rešujejo prazno slamo! Za našim hrbtom spletkarijo fašisti z londonsko vlado! Oni za hrbtom — mi pred vsem svetom: nismo narod strahopetcev in hlapcev! Naše pravice niso in ne bodo nagrada za italijanske zločince!»

Take in podobne vzklike ogorčenja si lahko ponovno slišal v preteklem tednu med prebivalci vseh krajev po Dolenjskem, Beli krajini in na Kočevskem. V mestih, trgih in vaseh so vse dni potekale nove velike demonstracije, v katerih je ljudstvo z ogorčenjem obsojalo strahopetno politiko diplomatov, ki so se ustrašili kričanja

italijanskih fašistov in so jim hitro pripravili v Londonu stole, da ne bi razbili še več šip na angleških in ameriških avtomobilih v Trstu in po raznih italijanskih mestih.

Mi pa nimamo kaj skrivati pred svetom: enodušna, iskrena, odkrita naša mogočna zahteva:

Vsako popuščanje italijanskim fašistom krepki in vzpodbuja njihove nenasične zahteve po tujih zemljah!

To pa smo v mogočnih demonstracijah, kakršnih Dolenjska po letu 1945 ni več imela, v preteklem tednu znova povedali vsemu svetu.

Titovih Jugoslovancev ni mogoče vkovati v verige!

Malokdaj je videl Bršljin toliko ljudstva pred svojim združenim domom kot preteklo sredo, ko je skoraj 2500 demonstrantov delavcev, nameščenec, železničarjev, dijakov, vojakov in prebivalstva Bršlina in okoliških vasi prepevalo borbene partizanske pesmi in vzklikalo proti fašističnemu izzivanju. Zastave so plapolale v večernem vetru, napisani na parolah pa so govorili, zakaj smo se zbrali: »Roke stran od naše svete zemlje! Trsta ne damo! Kdor je za Trst, naj gre z nami!»

Zborovanje je začel sekretar partijske organizacije tekstilne tovarne tov. Jakše. Demonstranti so ga med govorom prekinjali z vzkliki proti fašizmu in londonski konferenci. Za njim je govoril šef železniške postaje tov. Smauc, nato pa v imenu enot JLA ka-

petan Živkovič. Oba govornika sta ostro obsojala italijanski pohlep po naši zemlji. Spominjala sta se »hrabrosti italijanskih vojakov v letih okupacije, ki so klali starce, otroke in ujetnike, posiljevali žene in dekleta ter požigali naše vasi. Ogorčeni nad tisočimi zločini fašističnih rabljev so demonstranti ponovno in ponovno vzklikali: »Življenje damo — Trsta ne damo! Smrt fašistom in sramoto vsem, ki jih podpirajo!«

Ob zaključku so prebivalci Bršlina sprejeli protestno resolucijo ter jo poslali ministru za zunanje zadeve vlade FLRJ tov. Kardelju, protestna pisma proti londonski konferenci pa so poslali tudi angleškemu in ameriškem veleposlaništvu v Beograd.

Ribnica protestira:

Pismo Viničanov tovarišu Titu

17. aprila je bilo veliko protestno zborovanje tudi na Vinici v Beli krajini. Zbrano ljudstvo je potem, ko je obsodilo mešetarjenje v Londonu, z velikanskim navdušenjem sprejelo pozdravno pismo maršalu Titu, v katerem pravijo Viničani med drugim:

»Ne bomo dopustili, da se ponovi zločin prve svetovne vojne, ko je na tisoče naših bratov prišlo pod fašistični jarem in so skoraj 25 let kljubovali najstrašnejšemu fašističnemu terorju. Naši hrabra Armada je s puško v roki vkorakala v naš Trst in ostale primorske kraje. Naše ljudstvo in vsi na predni Italijani so pozdravljali naše

borce in našo Armado kot svojo rešiteljico! Zaradi tega, da se je ohranil svetovni mir, smo pristali na težko žrtve ter zapustili Trst in soglašali s tem, da postane Trst svobodno ozemlje. Zato pa nikakor ne bomo dopustili, da se odloča o usodi Trsta brez našega sodelovanja. Trdno stojimo na strani tržaških Slovencev in pravic demokratičnega tržaškega ljudstva. To je naša obljuba državnemu vodstvu. Borili se bomo za naše pravice tudi za ceno lastnih življenj!

Naj živi voditelj naših narodov, nemajni borec za pravice Slovencev v Trstu in Italiji — tovariš Titu!»

Ribnica protestira:

VEDNO BOMO ZNALI BRANITI NAŠE PRAVICE!

V sredo 16. aprila je prebivalstvo Ribnice ponovno protestiralo zaradi spletk okoli tržaškega vprašanja. Ze prejšnji dan so imeli protestno zborovanje delavci opekarne in obrata v Gorici vasi, od koder so tudi poslali pozdravno pismo tovarišu Kardelju. Popoldne je protestiral kolektiv obrata v Ribnici, zvečer pa se je navzile dežju in blatu zbralo v Ribnici nad 1200 ljudi. Nekateri izmed demonstrantov so prišli na zborovanje tudi iz uro hoda oddaljenih vasi. Govornika Antika je množica neprestano prekinjala s pozdravnimi vzkliki tovarišu Titu in Partiji. Po zborovanju se je množica zgrnila v dolg sprevod ter vzklikala po ulicah: »Trsta ne damo! Dol s fašizmom! Dol z vatikansko reakcijo!« in pod. V sprejeti resoluciji, ki je bila poslana angleški, ameriški in francoski vladi, pa pravijo med ostalim prebivalci Ribnice tudi tole:

»Ne moremo razumeti, kako je mogoče pozabiti vse to, kar je zagrešil fašizem v zadnji vojni, ko še niso za-

celjene rane in ni pozabljen gorje, ki so nam ga povzročili Italijani pod fašistično vladavino. Samo v našem kraju, ki ni velik, so pobili italijanski fašisti in njihova vojska 763 ljudi, internirali 1386 prebivalcev, od katerih se jih iz taborišč smrti ni vrnilo v domovino 224. Tu, pred nami, še stoji očrnelo zidovje in priča o dnehi, ko je srca mirnih ljudi navdajala groza vsled ljudžrškega početja podivjane »dvatisočletne kulture«. Ali ste na vse to že pozabili?»

3000 demonstrantov v Kočevju

V četrtek 17. aprila so ponovno napolnili ulice in trge Kočevja demonstranti, ki so ogorčeno protestirali in obsojali fašistično oživljanje. Nastopilo je več govornikov, ki so omenjali herojstvo našega ljudstva v borbi proti izdajalcem in fašističnim roparjem. Z zborovanja je bila poslana protestna resolucija vladi ZDA in Velike Britanije.

Mogočna manifestacija Novega mesta

7000 demonstrantov obsoja londonsko spletkarjenje

Potem, ko so v sredo protestirali proti najnovejšim zločinskim naklepom londonske konference prebivalci Bršlina in okolice, so se množice Novomeščanov zgrnile v četrtek zvečer na stadion v Kandiji, kjer se je zbralo blizu 3000 delavcev, vojakov, dijakov in meščanov, ki so z vzklikanjem izražali svoje nezadovoljstvo nad bivšimi zapadnimi zavezniki, ki paktirajo z italijanskimi hinavci v Londonu. Neprestano vzklikanje množice je komaj po četrturtnem vzklikanju dopustilo začetek zborovanja. Prvi je govoril predsednik MLO Jože Udovc, za njim org. sekretar OK KPS Tone Pirce, nato pa zastopnik JLA major Jovovič. Vsi govorniki so obsojali italijanske zločince, ki prejemajo namesto pravične kazni od naših bivših zaveznikov zdaj celo nagrade — in kakor bi to želeli diplomati za zelenimi mizami, spet na račun naše krvi.

»Fašisti si lahko samo polomijo zobe, kolikor jih jim je še ostalo izza let, ko so spoznali, kakšni borci smo Slovenci in Jugoslovanci!« so poudarjali govorniki, navdušena množica pa je tisočglasno vzklikala: Armada smo mi vsi če bo trebal Trst je naš! Življenje damo — Trsta ne damo!

Z dolgotrajnim aplavzom je bila sprejeta nato protestna resolucija, ki jo je prebral sekretar OF II. terena Bogdan Vrančič. Zborovalci so jo poslali vladama Vel. Britanije in Amerike ter tovarišu Kardelju.

Eno največjih zborovanj v vrsti protestov Dolenjske proti izdajajočemu fašizmu pa je bilo v petek zvečer na novomeškem Glavnem trgu. Ze pred sedmo uro zvečer so začeli prihajati na trg delovni kolektivi z zastavami in transparenti. Dijaki novomeških šol so tokrat pokazali, da je naša mladina sestavni del borbene celote našega

ljudstva: s petjem, vzklikanjem parol in s transparenti so obšli vse novomeške ulice in ceste ter zvalili s svojo živahnostjo na trg marsikatero Novomeščana, ki morda za demonstracijo prej še ni vedel. Vojaki, podoficirji in oficirji garnizije so se pomešali med vrste revolucionarnega Novega mesta ter skupno s prebivalstvom vzklikali tovarišu Titu, Partiji, naši vladi, večni enotnosti vseh naših narodov in bratškemu sožitju s Primorskimi Slovenci in Hrvati v Trstu in njegovi okolici.

Večtisočglava množica se je končno zllala na trg pred poslopje MLO, kjer je zvočnik oddajal partizanske in narodne pesmi. Med ljudstvom je vrel. Izkusili smo vso podlost fašizma in njegove zločine — zato je bil petkov protest veličastna manifestacija naše odločne volje, da bomo vedno in povsod znali ubraniti naše pravice tako, kakor smo si jih ustvarili v letih NOB.

Blizu 7000 navdušenih zborovalec je med neprestanim vzklikanjem parol pozdravilo sekretarja MK KPS tovariša Miho Počrvina, ko je odprl zborovanje ter pozdravil množico. S prav takim prisrčnim aplavzom je bil sprejet drugi govornik — sekretar okrajnega komiteja KPS tov. Martin Zugelj, ki je nato v krajšem govoru opisal zločine fašistov na naših tleh ter dvoličnost zaveznikov, ki paktirajo z zločinci, namesto da bi jih obsojali kakor jih obsoja za prestano gorje vse pošteno človeštvo. Se močneje kakor prej so zadoneli klici:

»Življenje damo, Trsta ne damo! Tito, Trst Te čaka! Dol z Vatikanom, dol z njegovimi pajdaši! Svinec fašistov, ne pa naše zemlje!«

Ogorčeni klici so veljali tudi sramotni londonski konferenci, ki se norčuje iz naših žrtev. Večkrat prekinjen z bučnimi ovacijami, namenjenimi to-

varišu Titu, Partiji, Centralnemu komiteju, Jugoslovanski ljudski armadi itd., je tovariš Zugelj zaključil svoj govor s pozdravom tovarišu maršalu Titu in CK naše Partije. Večminutno navdušeno ploskanje in vzklikanje je bilo izraz soglasnosti Novega mesta in njegove okolice s politiko naše vlade.

Zborovalci so nato burno pozdravili drugega govornika, polkovnika Trikiča, ki je pozdravil zborovanje v imenu JLA in poudaril med ostalim, da sta danes naša Ljudska armada in delovno ljudstvo Jugoslavije enot! Bridko se motijo fašisti in njihovi zavezniki, če mislijo, da se bojimo njihovih psov in groženj! Nismo se pozabili, da so vodi in čete naših partizanov skoraj golih rok razoroževali cele bataljone in polke Italijanov v NOBI! Danes pa je naša pest še bolj trda kot v letih vojne! Nismo se ustrašili Sovjetske zveze, ne bomo poklekli niti pred fašisti iz Italije niti pred njihovimi zaščitniki!

Po vsem mestu so se razlegli glasni klici ogorčenih demonstrantov, ki so neprestano izražali svoj srd nad londonskim barantanjem. Z dolgotrajnim aplavzom sta bili nato sprejeti protestni resoluciji, namenjeni tovarišu Kardelju in vladama Velike Britanije in Amerike.

Novo mesto je tudi tokrat jasno in odločno povedalo: Ničesar brez naše vednosti! Ne bomo odnehali, dokler v Londonu ne prenehajo s sramotnim mešetarjenjem!

Zahteva Dolenjske:

Nehajte z barantanjem!

Vrsta protestnih zborovanj je bila v preteklem tednu skoraj po vseh večjih krajih. O demonstracijah proti londonskim mešetarjem poročajo tudi iz Gabrja, Dol. Toplice, St. Petra, Skočjana, Šmarjete, Dvora, St. Jerneja, Cramlja, Metlike, Trebnja, Mokronoga in podobno. Povsod je sprejemalo ljudstvo protestna pisma, naslovljena vladam v Londonu, Washingtonu in Parizu, iz katerih diha naša enotna in odločna volja:

Nikdar več ne bodo trpeli naši bratje pod italijanskim fašizmom! Dovolj je bilo žrtve in gorja, dovolj smo prelili krvi v borbi proti skupnemu sovražniku! Če ste pozabili, kaj je čast, nismo pozabili mi, da smo Titovi partizani, ki so in bodo dokazali vsemu svetu, da jim je življenje v svobodi in neodvisnosti več kakor suženjsko priklanje pred zlatim teletom ali strahopetno poljubljanje škornjev nasilni kom! Ničesar nečemo, kar ni naše — ničesar več pa tudi ne bomo dali, kar je naš!

To je bil klic partizanske Dolenjske gospodi na Zapadu, ki je pozabila, da zapravlja zaupanje našega ljudstva in da z nasledenjem italijanskim zločincem-fašistom ter Vatikanu dejansko podpira diktatorje v Moskvi!

Taki smo bili, taki bomo ostali: kar je naše, nam je sveto! Sveto pa naj bo tudi vsem drugim, ki želijo mir na svetu!

V NOvem MESTU JE POSTAVLJEN INICIATIVNI ODBOR DRUŠTVA PRIJATELJEV MLADINE

Po zgledu drugih mest in krajev v Sloveniji se tudi v Novem mestu snuje Društvo prijateljev mladine. Postavljen je iniciativni odbor, v katerem so prosvetni delavci in zastopniki množičnih organizacij. Inicijativni odbor že dela. Sestavlja bo društvena pravila, vpljuje člane in pripravlja vse potrebno za ustanovni občni zbor, ki bo predvidoma v maju. Že med pripravami za občni zbor bo organiziral nekaj kulturnih prireditev za mladino.

Namen Društva prijateljev mladine je nuditi mladini vso pomoč pri spoznavanju resnice, pomagati ji pri izbiraži in izbiri poklica, sodelovati z vzgojnimi ustanovami mladine in podobno. Društvo bo posvečalo posebno pozornost socialno in moralno ogroženi mladini. Zbiranje materialnih sredstev za letovanja, urejanje raznih izrišč, mladinskih domov in ustanov, bo prav tako med nalogami društva. Skrajša društvo bo, kot to že pove njegov naslov, resnični prijatelj in svetovalec mladine v vsakem pogledu.

R.

Ko je Debeljak že zapretel, da bodo vsi, ki se ne pridružijo belim, internirani, so nekateri zahtevali, naj jim dajo nekaj časa za premislek. Debeljak jim je dovolil pet minut.⁸²

Prvi se je odločil Alojz Zidarič z Grb pri St. Jerneju, star požigalec, ki je v beli gardi kmalu postal sadističen krvnik. Trgovce Avgust Cvelbar pa je Leopoldu Bučarju jadikoval: »Kaj naj storim? Župnik mi je bil že prej sovražen, če pa sedaj ne pristopim še k njim, mi bodo uničili trgovino.« Iz strahu pred župnikom se je odločil za rešitev trgovine, vojskovanje za Italijane, ki so mu medtem zapeljevali ženo, in za svojo — smrt. V belo gardo je pristopil tudi Marjan Wolbang, brat šmihelskega kaplana Wolbanga, saj je v zaporih najbrž bil le za ovađuha. Skupno se je za belo gardo odločilo 31 mož ali 11 odstotkov vseh jetnikov, 249 ali 89 odstotkov zapornikov pa si je rajši izvolilo trpljenje ali celo smrt v sovražni tujini.

O tem svojem mobilizacijskem uspehu je Janko Debeljak 10. avgusta pismeno poročal svojemu sodelavcu kaplanu Nandetu Babniku:

»Predvčeršnjim sem spravil v oddelku 31 mož iz Sent Jerneja in okolice. (Med njimi je Wolbang.) Včeraj sem odpeljal še šest. Iz Hrúšice in okolice jih je prišlo 42. Milan je obljubil, da bo še danes poslal spiske... Odpotujem jutri v Ljubljano in moram vzeti s seboj... Janko.«^{82a}

Za 42 možkih »iz Hrúšice in okolice, kot Debeljak imenuje mobilizirance iz stopiške fare, pa so gospodje iz stopiškega farovača z Italijani pripravili drugačen način prisilne mobilizacije. Od

Franček Saje:

Belogardistični štajerski bataljon

konec julija je kaplan Urbanč s svojimi belogardističnimi sodelavci begal ljudi, da se morajo odločiti za vstop v belo gardo ali pa hiranje v italijanskem pregnanstvu. Šmihelski pismošča Stan-ko Kuvovec je izprizljal pred sodiščem:

»Luzar Martin, Hrib številka 7, mi je leta 1942 rekel, da mu ni več obstanka doma, da mu ne dasta miru Drab Pavel in kaplan (Urbanč — op. S. F.), da mora vstopiti v legijo, drugače mu bo doma vse pokončano. Kljub mojemu prigovarjanju, da naj ostane doma, tega ni storil.«⁸³

Grožnje za uničenjem domov in internacijo pa niso ostale le pri besedi. Zadnje dni julija ali prve dni avgusta so Italijani v dogovoru z belogardističnimi zavezniki priredili lov na kmete v stopiški fari. Aretirane ljudi so Italijani odvedli na Težko vodo. Tu je Pavel Drab, k so ga ljudje imenovali »desna roka kaplana Urbanč«, določal, »kateri naj ostane in kateri mora iti v internacijo, kot je na sodni obravnavi zoper Draba povedal Alojz Štangelj iz Gotne vasi in druge priče.«⁸⁴ Dogodko na Težki vodi je obširneje opisal čevljar Ivan Kastelic z Dol. Težke vode št. 25:

»Ko so prišli Italijani leta 1942 in pobrali nas, so pripeljali k nam tudi Stopičano. Poklicali so gor na posvetovanje enega s pomigom roke in je hotel iti Štangelj, pa je oficir pokazal z roko, da

Štangelj ne. Nato je poklical pešmenseko Draba. Drab je bil nato navzoč na posvetovanju...

Po posvetovanju pa so šli Stopičani in Drab ter karabinjerji domov, nam pa je italijanski oficir sporočil, da bomo šli v internacijo. Tam smo ostali samo še kako uro, nakar so nas odpeljali v Novo mesto čez St. Jošt. Nas je bilo odvedenih v internacijo 29.«⁸⁵

S tem se je kaplan Urbanč s svojimi sodelavci znebil najzavednejših partizanskih simpatizerjev in do kraja zastrašil farane, ki so videli, kako se uredničujejo njegove pretnje. V tej silni zmedenosti in stiski se je kaplanu Urbanču do 8. avgusta posrečilo nabrati 42 možkih za belo gardo. Med njimi pa je bilo le nekaj resničnih prostovoljcev, starih sodelavcev Štajerskega bataljona, ki so se ob njegovem razkrinkanju pred partizansko kaznijo zatekli na varno k Italijanom v Stopičah, kjer so spali kar v cerkvi. Zaradi prvega uspeha je Urbanč mislil, da bo čez dva dni lahko poslal »menda spet okrog 50«, kot je njegova sodelavka Ivanka Kavčičeva, učiteljica v Stopičah, 9. avgusta pisala kaplanu Babniku - Cirilu:

»Ciril! Prosim, sporoči Milanu (Kranjcu - op. S. F.), naj jutri zvečer zopet pride patrulja po naše fante. Jih bo menda spet okrog 50. Danes oz. včeraj jih je šlo 45. Seznam prinesem. Geslo: »oj ta soldaška sablja — ta bo meni svetla luč!« — kraj in ura kot zadnjič... Ivanka.«

Kaplan Babnik je urno izvršil naročilo, saj mu je kaplan Šinkar - Radovan 10. avgusta med drugim odgovoril:

»Dragi Ciril! Zvečer pride v Črmošnjice (pri Težki vodi — op. S. F.) trojka ob 11. uri. Geslo: Oj ta vojaška sablja, ta bo meni svetla luč. Neza-nesljivih ljudi ne sprejemamo, nekateri stari že silijo domov... Jutri pride patrula v Šmihel. Pripravi šotore, mašine, olje, cigarete... čevlje...«

Rad bi zase šajkavo v plavem — kot hlače — s križem kot kurat, če mogoče. Pozdravi Radovan.«⁸⁷

Pričakovanje stopiških organizatorjev narodnega izdajstva je bilo sedaj močno pretirano, saj je 11. avgusta prišlo v belogardistično taborišča le 13 novincev, ki morda niti niso bili vsi s stopiškega konca. V naslednjih dneh pa ni bilo nikakega znatnejšega prirastka, da je številčno stanje precej časa bilo okrog 212 mož. Med temi pa so že bili tudi nezanesljivi, kot zvezo iz pisma, ki ga je kaplan Šinkar-Radovan 11. avgusta poslal kaplanu Babniku-Cirilu:

»Dragi Ciril!... Danes je prišlo 13 fantov... Doslej smo dobili par negotovih. Milan (Kranjcu — op. S. F.) ponovno prosi: samo gotove, zanesljive, stare do 35 let. Za dosedanje prosi opomb... Nas je doslej 212. Guštinov oče je včeraj šel v Mokro polje. Bo delal na terenu...«⁸⁸

Kaplan Urbanč Dinko je v naslednjih dneh našel le še enega prostovoljca, kot je 11. avgusta pisal kaplanu Babniku: »Božič Jože z Igljena bi rad prišel v vaš tabor. Bil je pri prvem oddelku, ki je razpadel...« In 13. avgusta ob 14. uri je kaplanu Babniku sporočil:

⁸² Ivo Pirkovič, Belogardizem (rokopis), stran 129 do 136.

^{82a} Originalno pismo v Babnikovem arhivu.

⁸³ Sodni spis zoper Draba, okrož. sod. v Novem mestu, Ko. 85/147/2.

⁸⁴ Prav tam, listine št. 6, 15 in 17.

⁸⁵ Prav tam, str. 26.

⁸⁶ Original v arhivu kaplana Babnika.

⁸⁷ Isto.

⁸⁸ Isto.

Politično vzgojno delo - temeljna naloga frontnih organizacij

MARTIN ZUGELJ

Osvobodilna fronta je dosegala med narodnoosvobodilno vojno take uspehe predvsem zato, ker se je borila za vsakega človeka, ker je znala najti pot do človeka brez ozir na to, če se je nahajal ali v sovražni postojanki, njeni bližini ali pa v še tako oddaljeni vasi. Aktivisti OF so delali povsod, kjer so se zbirali ljudje — v raznih društvih, organizacijah, tovarnah, šolah itd. Kot močno sredstvo za pridobivanje množic je služila partijska ali frontna literatura in dobre knjige. Naši aktivisti, ki so delali na terenu in se borili za ljudi, so dajali vse od sebe. Mnogi so žrtvovali pri tem tudi svoja življenja, vendar pa OF s tem ni slabela, ampak je nasprotno postajala vsak dan močnejša. Postala je nepremagljiva sila. Njene borbene enote — partizani — so tokle sovražnika na vsakem koraku. Za OF in njene borbe nobena naloga ni bila nikdar pretežka. Tako jo je učila in jo vodila Komunistična partija, ki si je ustvarila ogromen vpliv pri ljudskih množicah že zdavnaj pred ustanovitvijo Osvobodilne fronte. Pogoj za zmago je bil: pridobiti ljudstvo na svojo stran.

Revolucionarnost naše Partije in njeni jasni pogledi v bodočnost so prežemali ogromno večino našega ljudstva, ki se je prav zaradi te odkritosti in jasne poti oklepalo svoje Partije in OF. Ljudstvo je videlo, da edino Komunistična partija zastopa njegove interese — in se v tem ni zmotilo. Pod vodstvom Komunistične partije so naši narodi prvič v zgodovini izbojevali eno izmed največjih zmag. Na Dolenjskem ni mesta in ne vasi, kjer ne bi bilo bojov in bitk za svobodo. Te borbe so še v živem spominu naših ljudi, posebno pa naših borcev.

Osvobodilna fronta je delala povsod in potegnila vidne črte med vsem, kar je bilo nezdružljivo in ljudstvu sovražno razpoloženega. Sovražniki pa so hoteli izkoristiti zaostalost ljudi za borbo proti OF. Taki sovražniki so postali izdajalci in sodelavci okupatorja; z njim vred pa bili tudi pokončani.

Po vojni je imela OF velike uspehe pri izgradnji in obnovi opustošene domovine, pri izgradnji ljudske oblasti, kulturnoprosvetnem delu, fizikulturi, razvijanju zadrugištva, komunalni dejavnosti itd. OF je znala aktivizirati svoje članstvo za prostovoljna dela pri gradnji zadrugišnih domov, vaških potov in cest, napajališč, elektrifikacije vasi, pri gradnji raznih drugih objektov, kar vse je šlo v korist skupnosti.

Upravičeno lahko trdimo, da se je OF pečala z gospodarskimi, prosvetnimi in drugimi nalogami. Pri vsem tem delu pa se je v veliki meri zanašalo na politično vzgojno delo. Nezadovoljivo stanje v razvoju našega kmečkega zadrugištva in njegovih osnovnih gospodarskih oblik — splošnih kmetijskih zadrug — nam to v novomeškem okraju potrjuje. Mislim, da je to glavna slabost Osvobodilne fronte na Dolenjskem. Politično vzgojno delo je bilo pogoj za vse akcije, ki jih je uresničevala OF v letih NOB — zato pa so bili tudi uspehi vsega tega dela vedno vnaprejši zagotovljeni! Prav to velja tudi danes. Nekatere organizacije OF so začele pravilno s politično vzgojnim delom; tam so se hitro pokazali tudi uspehi. Ostale organizacije OF se strli-

njajo s tem, da je treba politično delati, vendar pa se pri izvajanju tega obotavljajo, se ne znajdejo ali pa stremiti za komandiranjem. Pred leti so bili sestanki Fronte zelo bogati. Posameznika se je ocenjevalo po tem, ali se je udeležil sestanka in če je prišel na prostovoljno delo. V zadnjem času pa se postavlja pred Fronto naloga, da je treba delati povsod med množicami; sestanki naj bodo redkejši ozir. naj se vršijo po potrebi. Na takih sestankih se je treba pogovoriti o političnem položaju na vasi, občini ali v okraju, o delu ljudi, potrebi graditve ali obnove posameznih objektov itd. Glavna naloga pa je, da na sestankih utrjujemo enotnost OF v borbi proti tujim vplivom, da vodimo borbo za vzgojo vseh članov OF, da skrbimo za naše žene, mladino itd.

Pri vsem svojem delu se mora Fronta povezovati s prosvetnimi delavci. Iskati mora najrazličnejše oblike dela, ki so najbolj prikladni za posamezni kraj. V letošnji zimi se je prosvetno vzgojnemu delu posvečalo več pažnje kakor pred leti. Prirejenih je bilo 21 tečajev, ki so v glavnem dobro uspeli. Opaža pa se na podeželju, da bi bilo potrebno organizirati več predavanj kot jih je bilo. Fronte in partijske organizacije tem predavanjem niso posve-

MARTIN ZUGELJ

čale dovolj pažnje, razen organizacij v Novem mestu, St. Jerneju in Dol. Toplicah.

Člani OF se vključujejo v kulturnoprosvetna društva. Ta društva razen nekaterih izjem dobro delujejo; za njihovo delo je na vseh ogromno zanimanja, polna udeležba na vseh prireditvah kaže, kako potrebna so. Navzlic tem dobim ugotovitvam pa se še vedno pojavlja, da prihajajo društva na odre z igrami, ki nimajo ničesar skupnega z vzgojo, ki celo kvarno vplivajo na vzgajanje ljudstva kot smo na primer imeli pojave v Ajdovcu, Smihelu pri Novem mestu in še v nekaterih krajih, pa tudi v samem Novem mestu izbira ni vedno posrečena.

Podobne slabosti se pojavljajo tudi v ostalih društvih. Gasilska organizacija je zajela v svoje vrste že velik krog ljudi in postala množična, vendar pa v njej ni dovolj borbe proti stari miselnosti. Tudi tu se pojavlja mnenje, da nima gasilstvo nič skupnega s politiko.

Udeležba mladine in odraslih v fizikulturnih organizacijah je v Novem mestu zelo slaba, še slabše pa je na vasi. Vse to mora OF videti in odločno popravljati dosedanje pomanjkljivosti. Fronta se mora boriti, da se bo naša mladina vzgajala vsestransko, politično, strokovno, telesno in kulturno. Le tako bomo preprečili podleganje mladine raznim tujim vplivom.

Res je, da politično delo ni lahko, je pa toliko bolj važno. Organizacije

OF morajo vedeti, da imamo danes za tako delo vse pogoje in se nam ni treba bati sovražnih bunkerjev niti izdajalcev. Vzgojna sredstva so v rokah OF, treba jih je samo pravilno uporabljati.

Zavedati se moramo, da naši sovražniki izkoriščajo naše slabosti in se poslužujejo vseh oblik dela, samo da bi odtegnili mladino in ostale ljudi od prave vzgoje, ki jo lahko nudita samo OF in Komunistična partija. Najaktivnejši sovražnik danes je — kakor je bil tudi med vojno — reakcionarni delokler, ki misli in želi, da bi ljudstvo pozabilo na njegovo početje v letih NOB. Prav zato je potrebno, da organizacije OF posvetijo politično vzgojnemu delu mnogo več pažnje, kot so jo doslej. Aktivisti OF si morajo vzeti za vzor aktiviste-borce iz narodnoosvobodilne borbe. Ustvarjati morajo pravilne odnose do ljudi ter skrbeti za njihovo vzgojo. Posebno skrb za vzgojo morajo imeti občinski odbori OF, ki se morajo poglobljati v zelo pestro problematiko svojih občin in vasi. Člani občinskih odborov OF naj se usposobijo, da bodo lahko nudili čim večjo pomoč vaškim odborom OF, pri tem pa naj iščejo izdatno pomoč tudi pri Okrajnem odboru OF.

Samo s takim, vsestranskim poglobljenim politično vzgojnim delom bodo lahko frontni aktivisti in člani OF imeli uspeh med ljudmi v organizacijah, društvih in povsod tam, kjer živijo in delajo naši ljudje.

Ob prazniku Osvobodilne fronte na Kočevskem

JOŽE KLARIČ

dajalska bela garda ni mogla ničesar opraviti.

V vseh letih po osvoboditvi so pokazali frontovci našega okraja ogromno požrtvovalnost in borbenost v premagovanju hudih posledic italijanske in nemške okupacije. Rane, ki so nam jih

JOŽE KLARIČ

zadali fašisti, še danes niso zaceljene, saj so nam samo Italijani do tal požgali 92 vasi s 5645 hišami in gospodarskimi poslopji. Med drugim je delovni človek našega okraja po vojni na primer samo za obnovo porušene Kočevske žrtvoval dva in pol milijona delovnih ur. V lanskem šestmesečnem tekmovanju so napravili naši frontovci 50.000 delovnih ur prostovoljnega dela. V eni sami nedelji je šlo iz Kočevja 200 vagonov, iz Ribnice pa 160 vagonov s prostovoljnimi delom pripeljanih in na vlak naloženih drv in raznega lesa. V OF in svojo Partijo so pokazali naši ljudje pri volitvah, saj so se vedno izkazali s 97- do 99-odstotno udeležbo.

Letos praznujemo 27. april v času,

ko italijanski fašisti v povezavi z irendentisti, informburojerci in papeževimi hlapci ponovno stegujejo svoje grabežljive kremplje po naši zemlji. Zato se moramo ob praznovanju enajste obletnice ustanovitve OF še tesneje združiti v naši Fronti, čvrsto povezani z vsemi bratskimi narodi Titove Jugoslavije, pod vodstvom Komunistične partije s tovarišem Titom in Mihom Marinkom na čelu.

Vsem razbijačem enotnosti jugoslovanskih narodov in zaviračem graditve socializma pa velja naš najodločnejši boj. Tistim, ki se v Londonu pogajajo o naši zemlji, pa sporočamo v imenu vsega prebivalstva kočevskega okraja in v imenu 1440 naših žrtev italijanskega fašizma:

»Nehajte s prodajo tujega blaga! Ako ste že kramarji, prodajte svoje blago, ne pa našega!«

Naj živi 27. april, praznik Osvobodilne fronte!

Ziveli frontovci kočevskega okraja!

V KOČEVJU JE USTANOVLJEN OKRAJNI ODBOR ZDRUŽENJA REZERVNIH OFICIRJEN

Nad 60 delegatov krajevnih združenj iz Kočevja, Kolpe, doline, Ribnice, Sotke, Loškega potoka in drugod se je sestalo v nedeljo 13. aprila v Kočevju, kjer so izvolili Okrajni odbor združenja rezervnih oficirjev. Na zboru je bil poleg zastopnikov JLA in oblasti tudi odposlanec Republiškega združenja, rezervni podpolkovnik tov. Potočnik.

O pomenu združenja rezervnih oficirjev je govoril rezervni kapetan tov. Nace Karničnik. Njegove besede je dopolnil tovarš Potočnik, ki je zbor pozdravil tudi v imenu Republiškega odbora. Govorniki so poudarili, kako nujno je treba zgraditi pravi lik rezervnega oficirja, ki mora biti nosilec pravilne linije na vseh področjih. On mora biti na čelu borcev, imeti mora vpliv na svojo okolico. Naloge rezervnega oficirja so obširne, program dela pa zelo pesten. On se mora kot zvesti borce boriti za socialistično izgradnjo naše zemlje, čuvati mora pridobitve NOB, boriti se mora proti vsem notranjim in zunanjim sovražnikom.

Za strokovno izobrazbo je bila izvoljena komisija, ki bo izdelala delovni in usni načrt za tekoče leto. Za 15. maj letos je predviden velik manever, na katerem bodo sodelovali tudi edine predloške vzgoje štani ZB. Ljudske tehnike, PLZ, Rdečega križa in dr.

Z zboru je bila poslana pozitivna resolucija vrhovnemu komandantu maršalu Titu in Republiškem odboru Zveze borcev.

Za delegata na zboru Zveznega združenja v Beogradu je bil izvoljen rezervni kapetan tov. Pavle Marinšek.

-ko

Polja, pa za Podhosto, Meniško vas, Obrh, Podturn, Loško vas.

Tretja odredba: Ivan Bartol iz Ločne je imel Prečno, Dol. Stražo, vazo z Novim mestom z Nikoľom Šilihom in z Zanom Moretom.

Četrta odredba: Zupančič Jože ima Gorisko vas in Globodol, Grč vrh in delavce, ki so bili zaposleni v mojem službenem revirju Brezova reber.

To je bilo prva dva dni do druge razdelitve. Tretji večer sva jo mahnila z Maksom Henigmanom proti Goriski vasi skozi temni gozd, tako da sem ga moral večji del voditi za roko, ker je bila deževna in temna noč. Med potjo sva se razgovarjala, kako naj ga predstavim, da bi prišla v lepše pogovore. Ker je bil on čevljarski mojster, bova rekla, da ima veliko parov čevljev v zalogi in usnja za izdelavo in da mora to oddati, da mu okupatorji ne zaplenijo. Zato bo to dal za Osvobodilno fronto. Ko sva stopila v hišo, se je vse razveselilo, dekleta, mama in Janez. Gre je zašepetala Tilki na uho: kdo je to? Tilka odgovori materi: saj veste, če je z Jožetom Zupančičem. ne more biti slab, ker tudi njega poznate, kakšen je.

Začeli smo od čevljev in so kar pristali na to. Maks vzame kos papirja, ga izreže in pomeji za vsa tri dekleta po en par čevljev. Rekel je, da jih bo v kratkem napravil in Zupančič jih bo spravil do njih. Mati je odgovorila:

»Kaj pa bo, če ne bo denarja, da bi takoj plačali, ker imamo sedaj malo denarja, smo ga porabili za bolnišnico in za očetov pogreb.«

(Nadaljevanje sledi)

Splošna kmetijska zadruga Birčna vas

s trgovino, lesnim odsekom in zadrugo ekonomijo

čestita ob prazniku dela, 1. maju vsem delovnim kolektivom Dolenjske

JOŽE ZUPANČIČ

Začetek partizanstva v letu 1941 na Frati pri Ajdovcu

SPOMINI PO ZAPISKIH V DNEVNIKU

Maks Henigman, Jože Slak in Rudolf Zupanc. Vprašali so me, če bi lahko prišli do mene, in odgovoril sem, da lahko, samo tajno, da bomo vedeli samo mi štirje in Zunger, drugi ne smejo vedeti za to, ker jaz vsem ne zaupam, čeprav so vmes še nekateri zanesljivi. Jože Zupančič se ni zmotil. Izmed vseh ostalih sta bila le še dva dobra in zanesljiva, in to Stefan Iskra iz Ajdovca in Anton Zaletelj iz Sel.

Frata je logarska kočja sredi gozda na čisto samotnem kraju, od najbližje vasi oddaljena približno pol ure. Okrog hiše majhna njivica in vrt, okrog vrta pa so rasle smreke in bukke. V tej hiši sem živel popolnoma sam kot logar in lovec.

22. junija 1941 je napadla Nemčija Sovjetsko zvezo. 24. junija 1941 zvečer pa je že prišel v Frato Maks Henigman, od druge strani nekdo neznanec, oborožen s pištolo in opasčem, ki se mi je predstavil: Ivan Bartol, tam nekje iz Ločne, delavec v Pohovski tovarni v Novem mestu. Javil je, da je že našel logor in postavil šotor ter pripravil ležišče pri nekem studencu. Takoj sem ga opozoril, da tam ne bo varno in sigurno, da se bodo izdali. Gozni delavci pridejo po vodo. Tu je zaposlenih več ljudi, tu so drvarji, ogljarji, cestarji, vozniki in tudi ljudje iz okolice. Zato sem Ivana in Maksa opozoril, naj gre-

sta tja samo po svoje stvari in prideta k meni, kjer bosta do nadaljnjega bolj varna. To sta tudi storila. Sla sta spat na seno na majhnem kozolcu in sta spala do drugega večera. Zjutraj, ko sem odšel na službeno pot, sem ju vprašal, če sta kaj lačna in če hočeta jesti. Odgovorila sta mi, da imata hrano sama, jaz pa naj vse dobro pregledam, nadzorujem ter poizvem za novice. Sedva sem tudi to storil. Rekel sem jima, da za Italijane ne bom delal drugega kakor škodo, ker poznam Italijane še iz prve svetovne vojne in zasledujem, kaj delajo te svinje z našimi brati Primorci, z Bidovcem in drugimi tovariši. Takrat sem izjavil, da bom delal samo za KP in OF, po čemer sem ves čas hrepenel.

Kar srce mi je zaigralo, ko smo prišli skupaj s tovariši. Če oni ne bi prišli k meni, bi šel jaz k njim. Prvi dan so prebili pri meni; ko sem zvečer v mraku prišel domov in jih poklical: »Halo, fantje, v redu,« sta takoj prišla Maks in Ivan s kozolca in smo se razgovarjali o novicah. In že je od drugega vraga iz lesene šupe iz sena prilezel s palico v roki in z očali Jože Slak. Pričeli smo se razgovarjati, kdaj je kateri prišel. Jože je rekel, da je prišel že zjutraj in da ga je pripeljal Zunger, »sam ne bi nikoli našel te hiše,« se je zamejal.

»Vidiš, Zupančič, ta hiša je ravno

za nas, to je dobro, da ni kakšen hudič, ki ne bi bil zanesljiv, dobro, da si tukaj!«

Odgovoril sem mu: »Ze ono svetovno vojno sem želel, da bi prišlo do tega, pa je šele sedaj, potem upam, da se razumemo.«

Ko smo se pogovorili, smo šli v kuhinjo in si napravili večerjo. Oddelili smo vsakemu svoj posel, eden je bil kuhar, drugi je prinesel drva in tako smo prvič skupaj večerjali in politizirali ter si razdelili delo. Podnevi bomo spali, ponoči gremo organizirati in pripravljati orožje. Jaz sem jim oddelil delo. Kuhar ima na razpolago lonce, mast, na njivi je krompir, kar je pri hiši — je moje in vaše, tu smo vsi kakor eden. Ključ denemo v drugo stopnico za tram. Kadar kdo pride, gre lahko notri, da skuha za vse štiri, kdor pa bo doma, naj pazi, da bodo vrata stalno zaklenjena, da ga kdo ne opazi. Ako bo kdo klical, se ne sme nihče oglašati, če bom jaz doma. Če bo kdo prišel, ga zaprite v malo sobo, sem rekel fantom.

Prva odredba in služba je bila: Jože Slak mora proti Rdečemu kalu in Ostremu vrhu, da organizira vse potrebno za svoj sektor.

Druga odredba: Maks Henigman jo mahne v Sotesko in v Polje. Tam je imel sestanek pri Ivanu Piceljnu iz Gor.

Združevanje malih parcel - pogoj naprednega kmetijstva

Na zadnjem zasedanju okrajnega ljudskega odbora Novo mesto je član OLO in predsednik kmetičke delovne zadruge Straža tov. Brajer takole pomenil naš gospodarski razvoj po vojni:

»Podoben je vozu, čigar prednji del je najmodernejši, zadnji del voza pa najprimitivnejši na lesenih kolesih, ki že močno cvilijo.«

S tem je povedal, da se naša industrija hitro dviga in razvija, kmetijstvo pa je ostalo na isti stopnji kot pred vojno, ponekod pa je z njim še slabše. Dejansko je naše kmetijstvo po donosnosti skoraj na zadnjem mestu v svetu. Temu ni vzrok slabša vrsta zemlje, pač pa razdrobljenost obdelovalne zemlje in v zvezi s tem prevelik način obdelovanja, ki zahteva veliko delovne sile ob mnogo manjšem donosu. V naprednih državah so že zdavnaj spoznali, da je mogoče znižati stroške kmetijske proizvodnje in zvišati pridelek samo na večjih površinah, kjer se da bolje izkoristiti stroje in druga agrotehnična sredstva. Zemlja sama od sebe da bore malo ali nič, treba jo je obdelati in z dodajanjem raznih gnojil dvigniti njeno donosnost.

Ze v stari Jugoslaviji se je mnogo govorilo in pisalo o združitvi parcel, tako da bi vsak kmet imel zemljo v enem ali dveh večjih kosih. Koliko prepirov in žrtv bi bilo manj, obdelava zemlje pa bi bila mnogo lažja in donosnejša. Toda preko govorjenja in razpravljanja v stari Jugoslaviji ni prišlo. Ljudska oblast si ves čas po vojni prizadeva, da bi vzpostavila v industriji dvigala tudi kmetijstvo, čeprav se to za leta po vojni, ko so bili potrebni obvezni odkupi, za marsikoga, ki tega ne razume, dokaj čudno sliši. Edini, najbolj primeren način za dvig kmetijstva, vidi ljudska oblast v združitvi, ki ga tudi podpira. Prostovoljna skupna obdelava zemlje z uporabo strojev in drugih pripomočkov na večji površini brez mejnikov in mejašev je pot k naprednejšemu kmetijstvu, cenejši in večji proizvodnji. Ker so bile prazdrabljene parcele največja ovira za večje uspehe socialističnega kmetijstva, je Zvezna vlada že v jeseni izdala zakon o arondaciji (zaokroževanju) zadrugne zemlje.

PRVI ODLOK O ARONDACIJI JE NALETEL V PODHOSTI NA ODPOR

Kmetička delovna zadruga v Podhosti je znana kot najboljša v okraju. To je majhen, a čvrst delovni kolektiv, ki se ne straši nobenih naporov. Lani so zgradili hlev za 54 gal govejne živine, pri tem pa niso zamemarili kmetijske proizvodnje. Vrednost delovnega dne je bila 330 din. Povprečno je vsak zadrugnik izpolnil letno obveznost v višini 180 odstotkov. Kakor drugod, ali še bolj, ovira v tej zadrugi razdrobljenost parcel racionalnejšo obdelavo zemlje. Da se to omogoči, predvsem pa, da bo možno v zadrugi gospodariti s kolobarnjenjem pri obdelavi zemlje, je komisija za arondacijo pri Okrajnem ljudskem odboru izdala odločbo o zaokrožitvi zadrugne zemlje v Podhosti. Zadruga je imela do sedaj skupno okrog 140 manjših parcel po zaokrožitvi pa bi jih imela le 5, kar bo znatno olajšalo delo. Gre v resnici za nekaj manj kot 6 hektarov nji in travnikov privatnih kmetov, ki se bodo zamenjala za zadrugno zemljo izven strnjene zadrugne kompleksa. Ta odločba pa je izzvala odpor, kakršnega v partizanski Podhosti in okolici ne bi pričakovali. Razni privatniki, ki sicer priznavajo lepe uspehe zadruge v Podhosti, so podkrepljeni od raznih vplivov, ki jih tudi tu ne manjka, zaglani vik in krik ter besno gonjo proti zadrugi in zlasti predsedniku Loizetu Bradaču. Padale so celo grožnje, med katerimi ni manjkalo tudi takih:

»Bradače je treba podkrepiti, pa se bo zadruga sesula, z villami in motikami bomo preprečili zamenjavo!« in pod. Najhujši kričalci so Franc Kumelj iz Podhoste, Anton Senica iz Meniške vasi in Kristina Avguštin iz Podturna. Pri prvem gre za zamenjavo 16 arov zemlje, pri drugem za 39,60 ara, pri tretjem pa za 23 arov zemlje. Avguštinova bi

celo dobila zemljo doma v Podturnu, to je tri kilometre bližje doma kot ima sedaj, pa noče pristati na zamenjavo, samo da nagaja zadrugnikom.

»JAZ IMAM RAVNO ZADOSTI SOCIALIZMA...«

Očitno je, da je dobro razvijajoča zadruga v Podhosti trn v peti takim, ki trdijo, da imajo socializma ravno zadosti. Kaj jim je potrebna zadruga, če lahko brez nje veliko bolje živijo! Zasluzijo dobro z vojnami lesa, nekaj pa nese tudi posestvo in lasten gozd. Davčni vijak je prizanesljiv, saj se da zasluzek oziroma dohodek tudi prikriti, krajevna davčna komisija pa je tudi »uvedena«. Ker imajo taki ljudje ravno dovolj socializma, si na primer mlinar in posestnik lahko obenem kupi dve vreči moke. Nedvomno je, da prav taki ustvarjajo javno mnenje v Podhosti in okolici, to pa seveda ni naklonjeno razvoju zadrugništva. Zalostno pa je pri tem najbolj to, da zapadajo temu vplivu tudi taki ljudje, ki so v vojni veliko žrtvovali in se smatrajo za naprednjake. To so partizanske vdove v Podhosti, pod tem vplivom pa so celo krajevni ljudski odbor in nekaj članov partijske organizacije.

Odpor proti zadrugništvu je čutili dovolj jasno že v pisarni krajevnega ljudskega odbora.

»Kdo bo šel v zadrugo, ko samo delajo in nimajo nobene nedelje, v zadrugo res niso nobeden! Na arondacijo seveda nečemo pristati, vzeti pa jim zemlje ne morejo. Saj ne bo morda vedno tako!« Take izjave dobijo pri administraciji na KLO. To je prav gotovo njeno lastno prepričanje, še bolj pa najbližje okolice, kjer živi.

Pa poglejte, če ni res. Finkov mlín v Obrlu ni mlín, dokler je bilo obvezna oddaja merice, sedaj pa prav pridno melje, pa žaga tudi reže, da je veselje.

Lani je v enajstih mesecih zaslužil s konji 202.000 din, zet, ki živi v skupnem gospodinjstvu, pa 166.000 din v istem času (ločen dohodek). Davčna komisija je ocenila Finkovo dohodke v letu 1951 iz kmetije na 80.000 din, druge dohodke pa na 140.000 din, zetu Mikliču pa na 60.000 din. Fink je plačal od tega dohodka 49.000 din, Miklič pa 4140 din. Nasprotno pa je plačal voznik in posestnik Fink (po domače Stekl) iz Podturna 67.830 din davka. Resno dvomimo v nepristranost davčne komisije.

Zaradi take »dovoljne količine« socializma Fink lahko kupuje stroje in vinograd z zidanico od bolnega partizanskega očeta, ki ga zna omrežiti z popravili oziroma olepsa veliko enonastropno hišo. Lahko pogosti gospoda iz Dol. Toplice, ki se pridejo najbrž zahvaliti, ker dve hčerki pojeta na koru... Podobnih »lastnikov« takega socializma je še več in tudi v drugih vaseh v tej okolici. Če pri takih ni razumevanja za zadrugništvo, kdo bi jim zameril. Bolj zamerimo osnovni partijski organizaciji oziroma njenim članom, ki se pustijo vplivati od takih ljudi in ne vidijo glavnih nasprotnikov napredka v njihovi sredi.

Bogat zaslužek, ki prihaja v roke takim kmetom, kot smo jih omenili, z izvozom lesa, nad katerim so imeli do nedavna monopol, se iz leta v leto manjša. Tudi tu se vedno bolj uveljavljajo zadrugne in državne posestve s svojimi vprežno živino. S špekulacijo kmetijskih pridelkov je konec. Na mesto sedanje lažjive in obrekovalne parole, češ »Bradačev Loiz hoče požreti vso zemljo«, ki jo posamezniki v Podturnu in drugje pridno širijo, bo prišel čas, ko bodo sami ponudili zemljo in sebe zadrugi. Takrat bodo današnji zadrugniki dobili zadoščenje za vsa polena, ki jih sedaj dobivajo pod noge od nasprotnikov raznih barv.

Trst - mesto ob morju

Ko se te dni razlegajo onstran meja klci o italijanskem Trstu, z naše strani pa krepki odgovori vseh narodov Jugoslavije: »Življenje damo, Trsta ne damos, se mi vsiljuje spomini na anidenje s tem našim lepim mestom ob morju...«

Bilo je v hudih dneh italijanske okupacije. Fašisti so uničevali naše domove, streljali talce, pošiljali v internacijo naše ljudi. Tudi je tu mene doletela »čista«, da me je okupator hotel milostno »prostiti« pred »partizanskimi banditami« ter me je poslal v italijansko taborišče na »letovanje«. Bilo je pred desetimi leti, ko so nas ti »kulturosovc« stregli v živinske vagonce v Kočevju od koder smo s pesmijo: »Oj zdaj gremo, nazaj se pridemo! nastopili težko pot v trpljenje. Že v Postolai, kjer smo čakali na priključitev električne lokomotive, so nas fašisti zmerjali z banditi in nam ptiljali v lica...« Naprej v preganstvo! Težko nam je bilo, ko smo skozi »line« živinskega vagona opazovali lepo slovensko Primorsko, ki je v nami vred ječala pod fašistično sužnostjo. V popoldanskim sinjini smo v daljavi zagledali naše morje, tam doli se je zlatil naš Trst. Samo majhen pogled skozi linco — in videli smo mesto ob morju, čeprav od daleč, a videl sem ga prvič v bližini. Vse nas je prežela misel, da bo to mesto naše kot bo naša bodočnost.

Ko nas je okupator po »lepo preživeli« poletnicah v svojih taboriščih pošiljal v meščansko stražo nazaj v Slovenijo, smo se peljali skozi Trst. Toda videli smo le majhni kolodvor. In ko smo se proti večeru vozili mimo Obšine, smo se v svitu zahajajočega sonca poslavljali od Trsta. Ko smo se spozeli Sežano vozili v domovino, je na nas spozel legel mrak, saj smo opazili vrste bunkerjev in v njih strahopetne »borce« za italijansko Slovenijo poleg njih pa še »borce« za vero v bogat — domobranec...

Nisem nehal misliti na konec naše borbe, na zmago, ki je morala priti. Italijanska kapitulacija je to sama še potrdila in že smo bili v duhu spet tam v Trstu. Vendar — še je bilo treba iti v nove boje.

Ko smo bili zadnje leto borbe v Zadrugi in v tistih dneh aprila in maja pred 7 leti pri radikalskih spremembah, smo vsi nestrpno čakali, kdaj bo spremenjen »Trst je naš!«

To smo tudi dočakali. Tovariš Metod Mikuš je prvi uporabil v svet veselo vest: »Trst je osvobojen!«

Kako je vplivala na nas ta vest! Objemali smo se in že delali načrte, kako bomo pohitili za našo vojsko in pomagali pri ustvarjanju našega tiska. Nismo pa mogli verjeti svojim usedom, ko smo čez nekaj dni zvedeli, da so se v Trst vrnili tudi zavezniki, ki so zahtevali del svoje oblasti.

Takoj smo obušili, da je vmes spet trgovina z našo zemljo. Spominjam se tistih dni, ko smo vse to odbijali z ogorčenjem in protestom in zahtevali, da nočemo tujih sil v našem Trstu, ki smo ga osvobodili mi in ki je in ostane samo naš!

Iz Zadra smo se vrnili v tistih dneh, ko je Ljubljana že sprejemala svoje osvobodil-

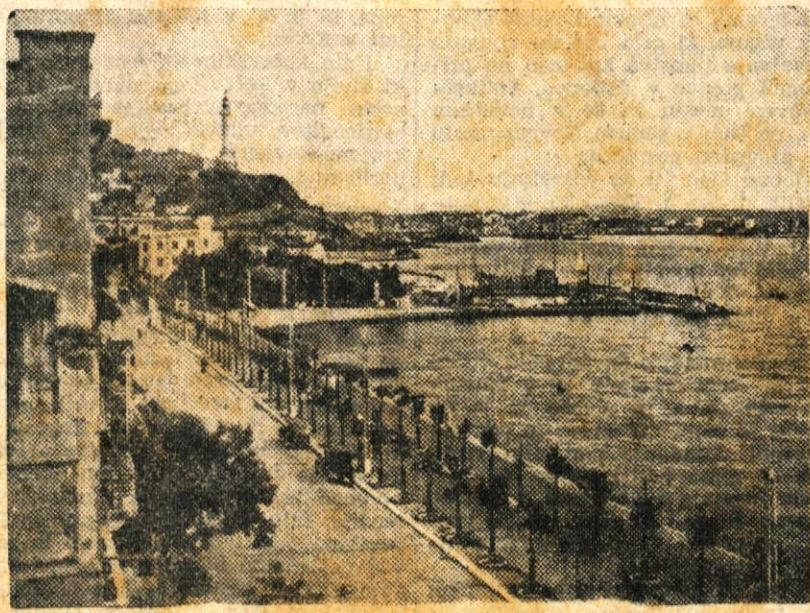
telje. Tu smo hoteli pomagati pri vzpostavljanju tiska v osvobodeni Sloveniji. Tovariš Petrač, ki nas je razdeljeval na vse strani Slovenije, je imel takrat polne roke dela. Namesto v Celovec, kjer so nas zavezniki že v drugo ogoljavili in nam vzeli naš Korotan, me je tovariš Petrač poslal v Trst. Z veseljem sem sprejel odločitev. In ko sem prve dni junija zjutraj stopil na svobodna iriška tla, sem opazil polno veselih obrazov, ki so vriskali ob svobodi in zbirali osvobodjenega Trsta. Ne bom našteval vseh drobnih, a velikih dogodivštev tistih dni, ko je bilo življenje v Trstu res svobodno, ko nas je Tržičan, pa najsi bo Slovenec ali Italijan, objemal in a solzami v očeh vabil na svoje domove. Le malo smo takrat silili besed proti nam. In vendar so nas zavezniki že začeli prodajati. Nismo mogli verjeti svojim očem in usedom, da se mora naša vojska do 11. junija umakniti iz Trsta. Bila je celo določena ura, kdaj morajo oditi. Kaj bodo rekli v Beogradu, Moskvi! Da, takrat smo začutili, vsepoved, zlasti pa se v Trstu da so nas Trst spet zabarantali. V tistih dneh je napisal O. Zupančič uvodnik v Slov. poročevalcu. Ko smo ga hoteli prebrati tudi v Primorskem dnevniku v Trstu, nam je službovali anglo-ameriški oficir kot cenzor prepovedal prav odstavek,

kjer je naš pesnik izražal njihovo vest. Sram ga je bilo! Toda Primorski dnevnik je navzile prepovedi prinesel ta članek v celoti. Da, gospodi na zapadu ni bila vsa tako krepka beseda in izražanje njihove trgovske vesti...

Ko je naša vojska končno le morala zapustiti Trst, je tovariš Tito dejal, da to mesto sicer zapuščamo, ker nočemo vojne, vendar pa zato ne bomo pozabili Tržičanov, ker računamo na vest slovenskega. 11. junija 1945. leta so šete naših partizanov res zapustile Trst. Se sedaj vidim odločno korake naših borcev, ki so korakali s stisnjenimi pestmi pomono vzravnani iz tega mesta z zavestjo, da se vanj še vrnejo. Ko se je tistega dne zbralo na velikem trgu pred zavezniško upravo šestdesetstotot Tržičanov, si šele spoznal, da Trsta res ne damo. Topov, naperjenih iz zavezniškega brodrova, ki je bilo tiste dni v tržiški hiši, se tržaško ljudstvo ni ustrašilo. Še sedaj mi zvene klci, ki sem jih silil tistega dne: »Trst je naš! Trst ne damo! Smrt fašizmu!«

Ko v teh dneh naši zavezniki zopet barantajo s fašisti za naš Trst, čujem te vzklile tržaškega ljudstva. Prepričan sem, da ne bo nikoli odnehalo biti se za svoje pravice, mi pa jim bomo pri tem pomagali.

T. M.

POGLED NA TRŽAŠKO PRISTANIŠČE

cesarjev, kraljev in kaj si vem še kakšnih vojvod in feldmaršalov, pa vrag jih zemel! Orožje, kanone in ljudi smo imeli po sto-krat, mogoče po tisočkrat blagoslovljene. Molitve so bile vsakodnevno po vseh cerkvah in kapelah, a zmage ni bilo in ni bilo. Še v katerikoli armadi sem bil, še vsaka je razpadla in zgubila vojno. Zdjaj pa, fantje, sem vendarle na stara leta član armade, ki je zmagala na celi črti. Vrag jih vzemi; vse cerkve so bile proti tej armadi, vse molitve proti njej. Naj bo kar si bodi, zmaga! smo in pikali.

Zamejale je še šentjernejski Grega in de-

jal: »Ni dobro preveč molitve, ker se lahko zamolijo, pa imaš zlomka, kot pri vseh teh tvojih vojskah.«

Družba se je zasmejala in še dolgo v noč razdirala dovpite na račun premaganih vojsk.

Prihodnje dni so se pribele vračati pošamene čete prekomorske brigade, končno tudi domače čete, se prevrlele preko Kolpe in odhajale tja proti Kočevski in dalje preko slovenske meje. Takozvane meje belokranjske republike so ostale prazne. Zaskrbelo nas je, srce se je stiskalo in nihče ni vedel zakaj ta »umik« ko so naše čete branile poglavalne švabobranske in nemške branilce. Kaj razbijača nemškega rajha daleč nazaj. Kaj razbijača nemškega rajha daleč nazaj. Kaj razbijača nemškega rajha daleč nazaj. Kaj razbijača nemškega rajha daleč nazaj.

»To dobro dene, tale obisk, kaj, stari! Pri Topličah jih bodo nakresali, da bo bolj! Naj le okusijo švabobranski psi našo armado!«

Kaj bi tisto, je dejal Bradač, nekaj drugega mi prihaja na misel. Saj veste, da sem bil že v marsikateri armadi, da me je videl a puško v roki marsikateri del naše že tolikokrat preluknjane zemlje. Pa sem v mislih preletel vse te slavne borbe zamih

pij. Črn dim požganih domov je vzbudil v srečih vaščanov ogorčen srd. Prisegli so maščevanje. Med begom vaščanov je okupator ujel več mož, ki so jih čez zaden del v Trebnjem ustrčili. To so bili Franc Urigelj, Martin Perko, Franc Povšiv, Franc Cimerman in Jože Tolmajer. V tem mesecu je prišla v mirnsko dolino italijanska vojska »srečnih kravat« skupno z domačimi izdajali »srečno smrt«. Odgnali so deset mladim mož. Pet so jih poslali v internacijo, med njimi Danileja Blažiča, ostale pa so pod kontrolo zapobili v rudniku Krmelj. Zaradi domačih izdajalcev pa je še isto leto zadelo sovražna krogla šest Malkovčanov, med njimi Alojza Udoviča, ki je zapustil veliko družino, in Ivana Cota. V Tržiču so ustrčili še Franc Leniča, Antona Boršnarja, Franc Jančiča in logarja Simončiča. Svoje življenje je za daroval tudi Peter Zupan iz Moste. Kot borec-ranjenca so ga vlačili po postojankah, končno pa je po mučnih zasluslvanjih izdihnil.

Partizani so pogostokrat razdeljali železniki progo nad Tržičem. Pri tem so jim pomagali vsi vaščani. Vlak ni več redno vozil. Italijani so progo popravljali, medtem pa so imeli tudi borbe s partizani.

Teden dni pred nemško ofenzivo je sovražna krogla izstrelila na v Moste pod Tržičem. Med preiskavo so jih napadli partizani, ki so bili na St. Jurkem hribu. Bitka je trajala do poznega večera. Sovražnik je imel velike izgube.

23. oktobra 1943 ob 7. zjutraj je prebivalstvo ponovno prestrašilo nemški okupator. Vse moške iz Moste so odpeljali v gozd, vaščane Tržiča pa so odpeljali na trg. Med izpraznjenjem no partizani so zaigali Prijateljstvo in Kovačičevo hišo. V Prijateljstvi hiši je bil neznani partizan. Ker se ni mogel rešiti, se je sam ustrčil. 26. oktobra so Nemci odpeljali na Dol, kjer so jih pred vojaškim sodiščem zasliševali. Ustrčili so Venceslava Svoljska Vrščala in Prijateljčevega hlapca. Ostale moške so odpeljali v Bostanj na pristni delo. Na domovlje je vojskovo napalo živino, živež in pljačo. Več ljudi pa so tistega dne poslali v internacijo.

Po leti ofenzivi je bilo Tržiče nekaj časa osvobodeno. Kmalu pa so začeli vdirati sem kočevjarji, ki so se že leta 1942 preselili do Save.

8. aprila 1944 se začne novo zalostno poglavje v tržiški zgodovini. Tedaj so se ustrčili domobranci. Uredili so si utrjeno postojanko. Partizani so jih skušali pregnati že prvo in drugo noč, vendar jim to ni uspelo. Dobro organizirane in oborožene štiri partizanske brigade so na bliskoviti torek zjutraj napadle postojanko. Napadale so iz Malkovec, Skovca in Polja. Okrog 10. ure no se domobranci moral umakati. Partizani so morali Sevnlid naslednje jutro pa so se vrnili. Spet in spet se je dvigal dim nad Tržičem, spet je tekla nedolžna kri. Po napovedanem drugem napadu na postojanko so vaščani pobegnili v sosednjo vas in odgnali s seboj tudi živino. Vas je bila prazna. Ostali so samo domobranci. Partizani so postojanko spet razbili.

Med težkih medtem iskanju na napoved tudi prebivalci Tržiča dočakali svobodo, za katero so prispevali svoj delček.

Kako smo delali za Osvobodilno fronto na Sinjem vrhu

Meseca maja 1941 smo dobili kar tri fašistične postojanke, in sicer na Sinji vrh, v Speharje in Dameli. To so naredili zaradi takratne meje med Ljubljansko pokrajino in »Nezavisno državo Hrvatsko«. Mi pa smo se vseeno večkrat skrivaj sestajali v gozdu blizu Sinjega vrha in premljevali nastali položaj ter delali sklepe, kako bi začeli odporniško gibanje čimbolj podprli in navezali stike s prvimi terenskimi delavci in partizani. Prej kot s slovenskimi aktivisti smo prišli skupaj s hrvaškimi, katerim smo nabavljali hrano, po katero je hodil tov. Mile Vujnovič iz Vojnič-sela pri Vrbovem. Nekdo je imel posebno srečo, da ga ni prijel patrrola fašistov, ko je prenočeval na žagi tov. Fortune. V kotu na žagi so bili hrastovi žaganci; pod zaščito teme so jih hoteli fašisti odnesti, da bi si iz njih naredili postelje. Vujnoviča je ropot prebudil in napol v spanju se je naglo dvignil, ne vedoč, kaj je. Bil je izredno velik in močan. Fašisti so ga zagledali in se zelo prestrašili; pustili so žagance in junaško — pobegnili!

Sele v začetku leta 1942 smo se povezali tudi s slovenskimi borci ter jim začeli zbirati orožje in hrano. Fašistični petoliznik Mukavec s Sinjega vrha je fašistom izdal partizansko taborišče na Zapudju, ki so ga potem požgali, osem mladih fantov in mož ustrčili, ostale pa odpeljali na Rab.

Važen trenutek je nastopil za nas ob kapitulaciji Italije, 9. septembra 1943. 6 ali 7 naših mož je razorožilo na Sinjem vrhu 130 vojakov.

Jože Fortun, mlinar

Jože Zamljen-Drežec:

Naprej, do zmage!

Bela krajina, mala deželica, socialistično republika preizkušnja v osrčju fašistične pohotnosti, je bila vsa v ognju preteklih dogodkov in bližajočih se velikih sprememb. Zemlja, ki je že pokazala svoje čudovito prelepe, je vdrla v miselnost in čustvanje vseh. Prerajala je vsakogar posebej in prerajala je skupnost. Novo življenje je dobivalo korenine ne samo v rastlinju, temveč tudi v ljudeh.

Za nami je bil veliki govor Edvarda Kardelja Na predvečer zmage, ko je dejal: »Naša narodno osvobodilna vojska mora biti naša največja skrb. Ona bo odločila končno bitko v korist naših nacionalnih pravic in zahtev in storiti moramo vse, da bo ta njena poslednja bitka dobljena za nas. Povečimo vse sile mobilizaciji ljudstva in sredstev!«

Drugo glavno področje vaših naporov mora biti izgradnja naše narodne oblasti. Storitve vada da bodo te demokratske objekte oblasti aktivizirale ves narod in do maksimuma razvile ljudsko iniciativo. Potem nihče ne bo mogel poseči po pridobitvah, tako drago odkupljenih s krvjo naših najboljših ljudi v teku osvobodilne vojne.

Besede so se vjedale v misli, v delo, v dejanja in nas vodile v poslednje napore, borbe in dejanja. Te besede so bile potrjene še z osvoboditvijo našega srca. Beogradu, ki je z osvoboditvijo naših vojsk, ni naša slavna narodnoosvobodilna vojska. Ni naša zadržala zadnja zima, ne sneg, ne veter, ne burja, ne mrav v delu za dokončno osvoboditev celotne domovine.

Po gorjanskim globelim in graph je kopal sneg, belokranjski stelniki so oživeli v svetlorumenozelenih, nežnih brezah, vinogradi so se ovenčali s čudovitimi šopki cvetovih sadnih dreves. Belokranjski Zeleni Jurji je prediral deželico in jo klical v novo življenje. Da, to je zadnja pomlad v veji zoper uničevalca človeštva, zoper uničevalca kulture, zoper fašizem, nacizem in klero-

fašizem. Takrat je odmevalo po logih in poljih partizansko kolo:

»Kolo zaigramo, kolo partizansko
sonce svobodno, sonce pomladansko!
Vodil nas je ves čas dragi Tito,
v nove dni gremo vsi z njim naprej!«

Zadnja proslava ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda v borbi mora biti največja in največja, kar jih je bilo. Vedeli smo, da je fašistična vojska smrtno ranjena, da jo pade združene zavezniške bojne sile v svoji brig, kjer bo pustila zadnjo kapljo krvi. Prav tam, kjer je bil prvi skupni napad Gorjanskega bataljona in Belokranjskega odreda, sva se srečala s starim borcem za ljudske pravice Mateličem. Ze osvobodilne borbe za Slovensko Korosko za časa Malgaja so ga pritegnile v svoj krog in zdaj je, osivel, držal puško za končno rešitev jugoslovanskih narodov izpod izkoračevalcev. Od daleč se mi je smejal in vihtel partizansko v roki:

»Kako si mi brat!«

»Ej, pomlad je in v novo gremo življenje. Peto zimo bomo zimovali doma in gledali snežne kosmiče izza peči sem mu odgovoril.

»Prav imaš, Drežec! Zmaga! smot! Tole pa ni bilo zastoj!«

Stisnila sva si roke, kakor da bi destila drug drugemu na uspehu v tej vojni. Solza se je utrla starem borcu, solza ki je oznanjala, da je izpolnil vse, karkoli mu je narekovala narodna in ljudska zasluga. Iz bližnjega vinograda je prinesel pomladni veter pesem kopačev in kopačev: »Stiri leta borbe slavne so za nami, a svobodno zlato vzeli bomo sami. Vodil nas je ves čas dragi Tito, v nove dni gremo vsi z njim naprej!«

Velik zemljevid pred okno. Propaganda je kazal ved rdečih lis. Jugoslovanske zastave z rdečo zvezdo so se množile kakor gobe po toplem dežju. Žepi, v katerih se obupno in smrtno ranjene fašistične zveri otevale poslednjih udarcev, so se množili in krčili

Nekaj spominov na ustanovitev in razvoj OF v Novem mestu v letu 1941

MARIJAN VIVODA

Komaj 14 dni po prihodu fašističnih osvajalcev se je v Ljubljani na podlagi direktiv KPJ in na pobudo KPS ustanovila Osvobodilna fronta slovenskega naroda, ki je v kratkem času prerasla v vseljudsko gibanje za osvoboditev slovenskega naroda. Prvi dni meseca maja 1941 sta se pojavila v Novem mestu prva številka »Slovenskega poročevalca« in proglas CK KPS, ki je pozival vse Slovence v skupno borbo proti nemškimi, italijanskim in madžarskim imperialistom.

V Novem mestu in okolici je bil čas od začetka maja 1941 do 22. junija 1941 izpolnjen s politično, organizacijsko in mobilizacijsko pripravo za oboroženo vstajo. V Novem mestu in po vseh večjih vaseh so se organizirali terenski in vaški odbori OF. Med prvimi organizatorji OF v novomeškem okrožju so bili Dušan Jereb, dr. Franc Hočevar, Niko Silih in Zoran More. Se večji zamah je dobila OF potem, ko je fašistična Nemčija dne 22. junija napadla Sovjetsko zvezo in ko je CK KPS izdal poziv na neposredno oboroženo vstajo proti fašističnim osvajalcem. Tega dne dopoldne so kurirji, poslani iz Novega mesta, odnesli v vse kraje novomeškega okrožja direktivo, da se takoj preide na oboroženo akcijo. V noči od 22. na 23. junij je bila v okolici Novega mesta izvedena večja akcija rezanja okupatorjevih telefonskih zvez in trošenja ilegalne literature in letakov. Na teren so odšli prvi partizani, a terenski in rajonski odbori so se začeli organizacijsko utrjevali. V drugi polovici julija smo se sestali v Mramorjevi hiši na Ljubljanski cesti s predstavniki rajonskih odborov iz vsega okrožja in ugotovili, da so podani vsi pogoji, da OF organizacijsko in politično zajame ogromno večino prebivalstva Dolenjske. Zaradi tega se je konec julija razširil okrožni odbor OF. Sekretar okrožnega odbora je bil Dolf Medvešek, a člani Dušan Jereb, Marjan Vivoda, Zoran More, Fani Košir in pozneje tudi Lado Ambrožič.

V Novem mestu je imela OF več vrst organizacijskih prijemov. Studentje, ki so bili tedaj na počitnicah, so se v septembru takoj povezali v Ljubljani in univerzitetško OF. V mestu je bila posebno aktivna mladinska OF pod vodstvom SKOJ-a; imela je močne organizacije v gimnazijah in med delavsko mladino. Železničarji, ki so bili sprva vezani na mestno organizacijo OF, so bili pozneje preko železniškega odbora OF povezani direktno z Ljubljano. Jedro OF v Novem mestu so bili terenski odbori OF v uradih in delavnicah. Taksi odbori so bili v gimnazijah, meščanski in ljudski šoli, na sodišču, na davkarji (skupaj s finančno kontrolo), na občini, v Povhovi tovarni in v Keramiki, med trgovskimi uslužbenci, med uslužbenci gradbene stroke in cestarji, med bivšimi oficirji itd. Antifašistične so bile organizirane v večjih posebnih terenskih odborih, ostali pripadniki OF pa so bili zajeti v uličnih odborih. Značilno za vse te odbore je bilo dejstvo, da so bili v njih organizirani oni, ki so bili v stari Jugoslaviji različno politično orientirani, ki pa so bili sedaj pripravljeni dejansko posvetiti vse svoje sile akciji osvoboditve slovenskega naroda. Vsak član odbora OF je imel nalogo aktivno širiti ideje OF, redno plačevati narodni davek, čitati in razširjati »Slovenski poročevalca«. Člana OF je odlikovala velika disciplina. Sestanki vseh članov odborov OF so bili redno vsak teden; na njih je v večini primerov bil navzoč delegat mestnega ali pa okrožnega odbora OF, ki je bil orisal politično situacijo in prenesel najnovejše direktive. Vseh odborov OF je bilo v Novem mestu konec decembra 1941 okrog trideset.

Okrožni odbor OF, ki je stal na čelu osvobodilnega gibanja v tem delu Dolenjske, je imel redne tedenske zveze z IO OF v Ljubljani, od koder je do-

bival navodila za nadaljnje akcije. Predstavniki okrožnega odbora OF Dušan Jereb se je udeležil 16. septembra 1941 Vrhovnega plenuma OF v Ljubljani. Novembra 1941 se je okrožni odbor reorganiziral in v novem sestavu (Vinko Paderšič, Marjan Vivoda in Lado Ambrožič) posvetil svojo glavno pozornost širjenju in utrjevanju organizacij OF na ozemlju vsega okrožja. Okrožje je bilo tedaj razdeljeno na 9 rajonov, katere so vodili sekretarji rajonskih odborov, in sicer: Novo mesto (Vivoda), desni breg (Medvešek), Novo mesto, levi breg (Košir), Straža-Toplice (Ravbar in Venturini), Žužemberk (dr. Znidaršič), Mirna peč (Mara Rupena), Trebnje (Ruprecht), Mokronog (Nace Majcen in Martina Kovarčič) in St. Jernej (Bajc in Pirkovič). Konec decembra 1941 je prevzel vodstvo okrožnega odbora OF v Novem mestu tedanji sekretar okrožnega komiteja Partije tov. Viktor Avbelj-Rudi, ki je ilegalno živel v Novem mestu. V istem času se je sestal v pisarni odvetnika dr. Grosa širši plenurni okrožni odbor OF, na katerem so sekretarji rajonskih odborov OF podali poročila o političnem in organizacijskem položaju na njihovem terenu. Na plenumu je bil navzoč kot delegat IOOF tov. Jože Rus, ki je prečital pismo Vrhovnega štaba narodno-osvobodilnih partizanskih oddelkov Jugoslavije z dne 17. novembra 1941, v katerem se razkrinkava Draža Mihailović kot izdajalec in sodelavec Nemcev in Nedica.

Poleg organizacij OF so bile organizirane v Novem mestu in po skoraj vseh vaseh okrožja enote Narodne za-

Marjan Vivoda, sekretar MOOF v Novem mestu v letu 1941

ščite. V samem Novem mestu je obstajal konec 1941 bataljon NZ, ki je imel tri čete po dva do tri voda. Narodna zaščita je bila mobilizacijski rezervar za partizane. Število zaščitnikov je stalno rastlo, tako da jih je bilo konec 1941 skoraj 400. V okviru teh enot so se vršile pod vojaško disciplino razne vaje in akcije. V mestu je obstajala tudi Varnostna obveščevalna služba (VOS), ki je zbirala podatke o sovražniku in o onih maloštevilnih narodnih izdajalcih, ki so se, pritisnjeni s poletom OF začasno poskrili in se pripravljali na svojo bodočo izdajalsko vlogo. Njihova aktivnost se je posebno občutila po vrnitvi advokata Webleta iz ujetništva. Pri njem se je skrival bivši advokatski pripravnik dr. Benedičič, katerega je poslala bela garda iz Ljubljane, da bi poskušal skupaj s katehetom Wolbankom in kanonikom Kekom paralizirati akcijo OF. Tudi poznejši plavogradski pošiljalci svoje delegate v Novo mesto, med njimi bivšega oficirja Debeljaka in privatnega uradnika Bežeka. Slednja dva sta predvsem hotela vplivati na vodstvo Sokolske župe v Novem mestu, katerega se je, izjemno advokatom dr. Režka in Trošta, izjavila za aktivno sodelovanje v OF. Toda vsi ti izdajalci niso imeli nobenega uspeha spritno strnjivosti vrst Osvobodilne fronte.

Poseben pomen za širjenje idej osvobodilne borbe je imel »Slovenski poročevalca«. Do avgusta 1941 smo dobivali »Slovenskega poročevalca« s posredovanjem železničarjev direktno iz Ljubljane, konec avgusta pa se je ustanovila

v Novem mestu okrožna tehnika v zakonspiriranih prostorih hotela »Metropol«, v kateri so delali tov. Ljuban Jakša, Ciril Polajnar in Marijeta Vasič. Vsak petek dopoldne je prinesel poseben kurir iz Ljubljane besedilo ljublj. izdaje »Slovenskega poročevalca« in redno vsako soboto dopoldne so kurirji raznesli novomeško izdajo, katerega se je razmnožila preko noči, v vse rajone novomeškega okrožja. Papir in tiskarsko barvo so dobavljali trgovci Vinko Kos ali pa naši člani iz posameznih uradov (n. pr. sodni nadoficial Osolnik). V tehniki so se tiskali tudi razni letaki in druga ilegalna literatura.

V množični aktivnosti Novega mesta je imela velik delež mladinska organizacija OF. Že poleti in zgodaj jeseni je odšlo večje število mladincev v partizane, ostali pa so najaktivneje sodelovali v vseh akcijah, ki jih je vodila OF. Mladinci so vsak dan trosili razne letake in listke in pisali po zidovih parole in znake OF. Ko sta gimnazijski ravnatelj Dolenc in profesor Bajuk silila mladince v fašistično organizacijo GILL in zahtevala od njih, da v šoli pozdravljajo s fašističnim pozdravom, so mladinci dali enoten odpor, ki se je pokazal posebno v začetku decembra, ko je bilo izključeno iz gimnazije okrog 150 dijakov.

(Nadaljevanje sledi.)

Nismo pozabili in nikdar ne bomo!

V teh prehodnih dneh, ko krvniki slovenskega naroda ponovno dvigajo glave, ko iztegujejo svoje okrvavljene roke po naši zemlji in iščejo zaslonbe pri tistih, ki so jim že v času naših rodnoosvobodilnih bojev zvesto služili v svojem izdajalskem početju, se je v tisočih in tisočih slovenskih srcih spetela ena sama misel: »Tujega nemo - svojega ne damo!« Zavedni slovenski Slovci ponovno dviga svojo pest in ob spominu na grozo, ki jo je po ubogih domovih slovenske zemlje v dobo okupacije sčel tisočkrat preletel okupator, je pripravljen ponovno zapustiti ognjišče ter braniti meje naše svobodne domovine. Težko nam je. Kdo taji, da nam ni težko! A kaj nas teži? Mar ne zato, ker nam je okupator s svojimi belimi pomagali požgal domove, ubil otroke, žene, može in stare? Niso še zaceljene rane, ni se še posušila na črni zemlji prelita rdeča kri junakov in nedolžnih žrtve, že ponovno steguje fašizem krvave roke po naši zemlji. In kdo se veseli tega? Tisti, ki nikdar niso ljubili svojega ljudstva, čigar kruh jedo in čigar vino pijejo, ampak so se pripravljali zvezati s hudim ali Vatikanom, da bi ponovno obudili k življenju mrliča, ki mu je ime: Klerikalna politika! In ker hudica ni, četudi ga vernikom slikajo v vsej grozi razbojele fašistične domoljube, se vežejo z Vatikanom. Mi pa nismo pozabili in nikdar ne bomo, kaj ste počeli v času okupacije, opredelili fašizma!

Na moje željo me je obiskala na domu posestnica Karolina Jakobič s Krasnice 6, in mi pripovedovala, kako je v času rodnoosvobodilne borbe izgubila edinega sina Tončka. Njeno pripovedovanje je bilo združeno z jokom ob spominu na mučeniško smrt sina, ki je bil izdan in od belogardistov ubit pri Treh farah. Tako je pripovedovala: »Moj sin Tonček je odšel v partizane 16. februarja 1942. Odšel je torej prostovoljno in ni bil mobiliziran. Prijavil se je v Tomšičevo brigado, ki je imela takrat svoj položaj v Suhl krajini. Kot borec je sodeloval v raznih bojih. 16. marca 1942. leta je bil v Suhl krajini ranjen, in sicer ob bombardiranju. Ranjen je bil v levo roko. Prepeljal ga je v bolnišnico na Rogu. Tamkaj, je bil nekaj mesecev nato pa je odšel v Belokranjski odred. Ker za borbo ni bil več sposoben, je bil v terenski službi.

Kmalu ga je pričela ranjena roka ponovno boleati. Nameraval je oditi v partizansko bolnišnico na Suhor. Dogovoril se je s tov. Lužarjem Pavlom in trije sestri ob njegovem mraku določenega dne v vasi Otok od koder bi skupaj odšli na Suhor. Kakor so se bili dogovorili, je na dogovorjeni dan moj sin odšel na Otok, kjer pa ob obeh tovarishih ni našel, ker sta istega dne zgodaj jutraj kot partizanska kurirja odšla na Hrvaško. Moj

V zvezi z izvajanjem novega zakona o reorganizaciji ljudskih odborov se morajo volitve ljudskih odborov občin in mestnih odborov izvršiti najpozneje v 10 dneh po uveljavitvi tega zakona. Novi ljudski odbor občine in mestne občine šteje od 11 do 35 odbornikov, število odbornikov pa se določi glede na število prebivalcev občine oziroma mestne občine, glede na njen obseg in glede na posebne krajevne razmere.

Volitve ljudskih odborov občin okraja Novo mesto bodo v naslednjih krajih, sedežih novih občin, kakor sledi:

1. ZAGRADEC (ves dosednji KLO Zagradec in KLO Ambur) — 23. aprila 1932 ob 15. uri.
2. VELIKI GABER (ves dosednji KLO Vel. Gaber in del Primskovega) — 26. aprila ob 8. uri.
3. MIRNA PEČ (dosednji KLO Mirna peč, St. Jurje, Globodol in Karteljevo) — 26. aprila ob 8. uri.
4. TREBNJE (dosednji KLO Trebnje Dol. Nemška vas in del Čateža) — 26. aprila ob 8. uri.
5. STRAŽA (dosednji KLO Straža) — 29. aprila ob 15. uri.
6. ST. JERNEJ (dosednji KLO St. Jernej, Zameško, Smarje, Orehovica, Gradšče, večji del KLO Prekopa) — 30. aprila ob 9. uri.
7. GOTNA VAS (dosednji KLO Podgrad, Dolž, Stopiče, Smihel pri Novem mestu in del KLO Smolenja vas) — 30. aprila ob 9. uri.
8. SELA HINJE (dosednji KLO Sela Hinje in KLO Ratje) — 3. maja ob 9. uri.
9. ŽUŽEMBERK (dosednji KLO Žužemberk, Smihel pri Žužemberku in Sela-Sumberk) — 3. maja ob 9. uri.
10. DOL. TOPOLICE (dosednji KLO Dol. Toplice, Podturen, Uršna sela) — 3. maja ob 9. uri.

11. DVOR (dosednji KLO Dvor in Ajdovec) — 3. maja ob 9. uri.
12. MOKRONOG (dosednji KLO Mokronog in del Bistrice) — 3. maja ob 8. uri.
13. TREBELNO (dosednji KLO Trebelno, Črešnjevica in Mirna vas) — 3. maja ob 9. uri.
14. SMARJETA (dosednji KLO Smarjeta del Bele cerke in Zbure) — 4. maja ob 9. uri.
15. SKOCJAN (dosednji KLO Skocjan, Zagrad, Dobrava, del Bele cerke in del Zbure) — 4. maja ob 9. uri.
16. ST. RUPERT (dosednji KLO St. Rupert del St. Lovrenca nad St. Rupertom, del Bistrice) — 4. maja ob 9. uri.
17. MIRNA (dosednji KLO Mirna) — 4. maja ob 9. uri.
18. DOBRNIČ (dosednji KLO Dobrnič) — 4. maja ob 8. uri.
19. PREČNA (dosednji KLO Prečna, Kamenec) — 6. maja ob 9. uri.
20. BRUSNICE (dosednji KLO Brusnice, del Smolenja vasi in Gabrje) — 6. maja ob 9. uri.
21. VELIKA LOKA (dosednji KLO Vel. Loka, St. Lovrenč, del Primskovega in del Čateža) — 6. maja ob 9. uri.
22. TRSKA GORA (dosednji KLO Ločna in Odohec — bivši St. Peter — s sedežem v Odohcu) — 6. maja ob 9. uri.
23. NOVO MESTO (dosednji KLO Novo mesto) — 10. maja ob 9. uri.

Prva seja občinskega ljudskega odbora, po kateri je izvoljen predsednik občine in vsi obč. ljud. odbora, se bo vršila takoj po izvolitvi odbora.

Z dnem zasedanja občinskega ljudskega odbora prenehajo poslovati dosednji Krajevni ljudski odbori.

Predsednik OLO Novo mesto:

Martin Zugelj, l. r.

Tajnik OLO Novo mesto:

Zvone Perc, l. r.

Ko so sina gnali iz metliških zaporov v Rosalnice, je dejal znanec, ki ga je srečal in pozneje tudi kaplan dr. Golji Modestu sledeče: »Povejte moji mami in vsemu belokranjskemu ljudstvu, da so me v Metliki belogardisti obdoli na smrt.«

Se je bil na Makarjevi pristavi v Metliki.

Ko so ga v klerikalnem duhu vzgojeni belogardisti tik pred smrtjo silili, naj se spove, jim je odgovoril:

»Spovedal se ne bom, kajti če se vi ne bojite boža, ki ste me po nedolžnem obdoli na smrt, se ga tudi jaz ne bojim. Z mojimi »grabi« mi ne bo težko stopiti predenj!«

Že po njegovi mučeniški smrti pa me je črnomeljski dekan Bitnar šaljiv: »Karolina Karolina, kakšnega sina ste vzgojili!«

Odgovorila sem mu: »Ponosna sem na svojega sina! Umrl je mučeniško smrt in dal življenje za svoj narod, čigar sin ste tudi vi! Tudi za vašo svobodo se je boril!«

Toda Bitnar je v svoji fanatični jezi celo prepovedal v domaći fari zvoniti za ubitim sinom, češ da se ni spovedal in je umrl, branec se obhajlja.

Mnogo pozneje sem obiskala metliškega kaplana Modesta Golji. Povedal mi je, da kaj takšnega še ni doživel in da toliko groze, kolikor je je preстал ob mučenju in smrti svojega sina, ne privoščim nikomur. Povedal mi je, kako me je sin Tonček pred smrtjo klical: »Mama! Moja mama! Ko bi ti videla, kaj te zveri delajo z menoj! Se to mi je zaulpal dr. Modest Golia, da se čuti tako zelo utrjenega zaradi prestane groze, kakor se nikoli. Rekel mi je, da je njegovo življenje prikrajšano vsaj za deset let, ker je moral gledati težko slovo svojega nesrečnega sina od tega sveta.

Tudi se je bil moj sin edinec — Ša dva hčerki imam, poročeni in sina ni več; je uboga belokranjska mati končavala to žalostno zgodbo. »Ostala sem sama. Nikdar ne bom pozabila, kako zverinico so postopali s sinom belogardisti. Baje so se še zlo nekateri fašisti zgražali nad mučenjem mojega sina in so rekli, da bi bilo bolje, da ga takoj ubij!« Nikdar ne bom pozabila tega nikdar!

V svažih in joku je uboga Karolina udela iz obupa porojeni čepet poslednjega stavka.

Nisi sama, uboga belokranjska mati! S teboj so tisoči in tisoči zavednih Slovencev, ki ti v odgovor kličejo:

»Nismo pozabili in nikdar ne bomo!«

PO PRVENSTVU SLOVENIJE V KROSU

V nedeljo 20. aprila je bilo ob navzočnosti skoraj 1000 novomeških gledalcev prvenstvo Slovenije v krosu na Marofu in travnikih proti Trški gori pri Novem mestu. Prireditelj je bila prenešana tokrat na Dolenjsko, da bi se tudi tu dignila množična fizikultura in poizkušala za atletičarja, ki se zdalec ni deležna tistega zanimanja, ki ga zasluži.

Organizacija prireditve je bila zelo dobra, za kar ima glavne zasluge prof. Jože Glomar, na katerem so sloneli skoraj vse priprave terena, proga itd. S pomočjo JLA v Novem mestu in z dijakom ter študentom fizikulture iz Novega mesta, ki so se kot tudi ob krepkem sodelovanju sodnikov iz Ljubljane je kros lepo potekel. Med nastopajočimi je bil tudi večkratni državni prvak Jože Bručan, ki je pripeljal s seboj več tekmovalcev iz Kamnika. Zal so izostali tekmovalci Klavdijarja iz Celja in Železničarja iz Maribora, ki bi lahko močno dvignili prvo večje republiško tekmovanje v letu 1932. Vreme je bilo za kros ugodno, proga pa skoraj da težja kakor lahka. Rezultati so v splošnem zadovoljivi.

Omeniti moramo, da smo pričakovali večje udeležbe domačih tekmecev, izmed katerih je dosegel Zagor (Partizan) Novo mesto) celo prvo mesto v teku mladincev na 1500 metrov.

Posebni rezultati:

mladinci C 1500 metrov — (16 tekmovalcev): 1. Zagor (Novo mesto) 3:03, 2. Vrtičič (Kamnik) 3:04, 5. Gutman M. (Novo mesto) 3:09;

mladinci D 2500 metrov — (19 tekmovalcev): 1. Okršlar (Zelezn. Ljubljana) 6:08, 10. Suštar Janez (Novo mesto) 6:46;

mladinci 5000 metrov — (8 tekmovalcev): 1. Krov Mirza (Odred. Lj.) 1:47, 4. Robar Erma (Novo mesto) 2:00,0;

članice 12000 metrov — (6 tekmovalci): 1. Blaž (Odred) 2:38, 2. Jenič Anica (Novo mesto) 2:46,0;

član 3000 metrov — (17 tekmovalcev in 8 vojakov garnizije): 1. E. Kranjc (Odred. Lj.) 6:46, 4. Lenart Franc (Novo mesto) 7:03, 5. Pačevski Stjepan (garnizija Novo mesto) 7:10;

član 7000 metrov — (6 tekmovalcev): 1. Petek (Odred) 16:01.

Skupno si je od 6 točk tekmovanja priboril Odred pet prvih mest in je postal prvak Slovenije v krosu za leto 1932, naslednji mest pa pripadala Železničarju in Graficarju iz Ljubljane. Izmed podeželskih klubov je imel najboljši tekmelec Partizan, Novo mesto, za njim pa Kamnik.

1. maja vsi na Ruperč vrh

Množične organizacije KLO Birsna vas bodo priredile v CETREK 1. MAJA na Ruperč vrhu partizanski miting. Dopoldne obisk partizanskih vasi Cerovec, Lakovnice in drugih, popoldne kulturni program in zabavo. Ugodno vreme iz Novega mesta z vlak! Za ceneno in dobro prehrano je poskrbljeno!

Delovni kolektivi, zadrugniki, društva, sindikati, prebivalci okoliških vasi in Novomeščani: v četrti, na praznik dela, vsi na Ruperč vrh!

TRGOVINAM NOVOMEŠKEGA OKRAJA!

Trgovsko mrežo novomeškega okraja obveščamo, da stopi s 1. majem v veljavo nov letni čas za obratovanje trgovin, ki bo veljal od 1. oktobra 1932: trgovine bodo odprte od 7. do 12. ure in od 16. do 18. ure; Od 18. do 19. ure čas za interna dela.

Poverjenstvo za trgovino in gostinstvo OLO NOVO MESTO

VSEM GOSTIŠČEM OKRAJA NOVO MESTO!

Poverjenstvo za trgovino in gostinstvo OLO Novo mesto obvešča vsa gostišča mreže, da so gostinski obrati v dneh od 30. aprila na 1. maj lahko odprti od 4. ure zjutraj, od 1. maja na 2. maj pa do 2. ure zjutraj. Poverjenstvo za trgovino in gostinstvo OLO Novo mesto

Vse najboljše in najnovejše vzorce lahke poletne obutve iz produkcije vseh vodilnih slovenskih tovarnih čevljev dobite v vedno bogati izbiri v industrijskih prodajalnah

"TRIGLAV"

Novo mesto
Grosuplje

Trebnje

Črnomelj

Metlika

Kočevje

Ribnica

Najnižje tovarniške cene!

V naših trgovinah boste vedno strokovno postreženi

IZ NAŠIH KRAJEV

MOKRONOG

Delavci Invalidskega pletarskega podjetja Vrbopletarstvo urejajo v teh dnevih vrhove nasade ob strugi Mirne. Pri delu jim pomagajo tudi pionirji mokronoške gimnazije. Za marljivo delo in pomoč je podjetje podelilo pionirski organizaciji 5000 dinarjev, s katerimi si bodo pionirji kupili pionirsko orodje. Podjetje pa bo tako prišlo do večjih količin vrhovega protja, ki ga potrebuje za izdelovanje vrhovega pohištva, stolov, kosaric itd. V zadnjem času dobiva podjetje čedalje več naročil iz raznih krajev države in tudi iz tujine. Za napredek in razvoj podjetja opravilo delavci vsak dan po dve uri prostovoljnega dela, kar jim je treba šteti v čast, saj hočejo dvigniti podjetje na zavidljivo višino. Z. A.

DOLENJSKE TOPLICE

Lepi pomladanski dnevi so priklicali v deželo pravo pomlad. Delo na polju in v vinogradih, ki je zaostalo zaradi dolge zime, je v polnem teku. Vse hiti, da nadomesti zamujeno. Narava se odeva v cvetje in zelenje. Krasen je pogled na gride, kjer so čisto in breskve v polnem cvetju, mlado zelenje pa se vsak dan bolj razvija. Blizu Jurja je bil tudi letos nazivljeno pomlad pravi zeleni Jurij. Tudi kukavica se že oglašala s svojim veselim: »Kuku-kuku!«

V naše kopališče prihajajo vsak dan novi gostje. Marsikdo je za razočaran, ko se po dolgi vožnji pripelje na zadnjo železniško postajo in se vidi, da letos odstranjen sedež na vozu, ki ga pripelje v zdravilišče. Zlastno je, da Toplice še danes nimajo redne avtobusne zveze, kot jo imajo vsi važnejši kraji in tudi Toplice so jo imele pred leti. Dolenjska je v tem oziru pač še vedno zapostavljena, kar v takem zdraviliškem kraju, kamor prihajajo bolniki, ne bi smelo biti. Redna avtobusna zveza je za zdraviliški kraj nujno potrebna, pa tudi za domačine je zelo važna, ker za vsak opravke, ki ga imajo v Novem mestu, izgube mnogo časa.

Čestni prah, ki je ob suhem vremenu in ob velikem prometu z avtomobili gostom zelo nadležan, bo verjetno še letos odstranjen, če pripravljajo načrte za tlakovanje ceste skozi zdravilišče in v samem zdravilišču. Pripravljajo pa se tudi na druga dela, ki bodo olesnala zdraviliški kraj. D. G.

KUD IZ VAVTE VASI JE GOSTOVALO V DOL. TOPLICAH

V ponedeljek 14. aprila je kulturno-umetniško društvo iz Vavte vasi gostovalo v Dol. Toplicah z ljudsko igro »Hisa na vasi«. KUD iz Vavte vasi je bilo že dalj časa brez pravega življenja, v zadnjem času pa je postalo zelo razgibano. Ne le da doma pridno delajo na prosvetnem področju, s svojimi deli obiskujejo tudi bližnjo okolico. Tako so nastopili tudi v Dol. Toplicah. Izgleda družina je pokazala, da ima do prosvetnega udejstvovanja veliko veselja. S »Hiso na vasi« so se z vsaj 400 gledalci, ki jim tudi vse priznajo. Priporočali pa bi jim, naj se odvadijo predomače govornice in uporabe tujk, ker to preveč kazi igranje.

V Metliki bodo v četrtek odprli arheološki oddelek Belokranjskega muzeja

Muzejsko društvo v Metliki, ki vsa tri leta svojega obstoja vztrajno dela, je lani 24. februarja uredilo Ganglovo spominjsko sobo, 1. maja pa je odprlo prve zbirke Belokranjskega muzeja. Etnografska in kulturnogospodarska zbirka sta bili namreč v zadnjih prostorih stari prostori, za oddelek narodne osvoboditve pa je metliški ljudski odbor dal na razpolago veliko selno sobo v svoji hiši. Tako je lani začela ta važna kulturnogospodarska ustanova v Metliki. Za letošnje leto si je Muzejsko društvo naložilo novo nalogo: v nekdanji cerkvi sv. Martina, ki so jo že pred vojno namenili za muzej, naj bi bil za 1. maj 1952 odprt arheološki oddelek. Ta stavba, ki je

400.000 DINARJEV ŠKODE — ZAVAROVAN PA NI BIL NITI ZA DINAR

Huda nesreča je zadela že v nedeljo, 16. marca ob treh zjutraj Ludvika Zupančiča v Žužemberku. Požar mu je popolnoma uničil gospodarsko poslopje, v njem pa vso živinško krmno, slamo, oreščke, čistilnik za žito, konjsko opremo, popolnoma novo šupo za natičilo in različno drobno orodje. Čeprav so domači gasilci prihiteli takoj na pomoč, niso mogli veliko pomagati, ker se je vžigalo že sone in celotno leseno ogrodje. Značilno pa je, da sosed ponesrečenca ni dovolil, da bi črpali vodo iz njegovega vodnjaka, tako da so morali posredovati organi Ljudske milice. Grobo ocenjena škoda znaša blizu 400.000 dinarjev! Zupančič ni imel zavarovano svoje premoženje niti za beliški vrsta težkih nesreč v zadnjih mesecih ponovno opozarja naše kmetovalce, da zavarujejo svoje premoženje za take vso, da v primeru nesreče dobijo povrnjeno škodo od Državnega zavarovalnega zavoda. Potem ni potrebno jakikovanja in taranja in vseh mogočih prošanj za pomoč. Preiskava je ugotovila, da so odlagali pepel s tlečimi ogorki v lesen zaboj poleg lesene šupe, tako da je bila nevarnost za požar še toliko večja. Škoda pa bi lahko bila še veliko večja, vendar pa noč k reči ni bila vetrovna.

Kmetje, zavarujte svoje premoženje pri najbližnjem zavodniku Državnega zavarovalnega zavoda!

Ustanovni občni zbor TABORNIŠKE ORGANIZACIJE V NOVM MESTU

Vse prijatelje mladine, starše, vzgojitelje in ljubitelje prirode vabimo na ustanovni občni zbor taborniške organizacije v Novem mestu, ki bo v nedeljo 27. aprila t. l. ob 10. uri v risalnici novomeške gimnazije.

Pripravljali odbor

Obrtno proizvodna in predelovalna zadruga čevljarjev Dolenjske Toplice

Sprejema naročila po želji

Četrti ob 1. maju delovnemu ljudstvu Dolenjske

in draži gledalce. Odrski jezik mora biti čist, brez tuje navlake. V nekaterih prizorih so govorili prethito in jih nismo mogli razumeti. Prav dober in živahen je bil Janez, pa tudi mati ni dosti zaostajala. Na splošno so se vsi igralci res potrudili, kar jim moramo priznati. Topličani si takih gostovanj še želimo! D. G.

»SUMLJIVA OSEBA« V SMIHELU PRI ŽUŽEMBERKU

Po dvehletnem odmoru smo bili Smihelci prijetno presenečeni. Lični plakati so nas vabili v nedeljo v solo gledat Nušičevo komedijo »Sumljiva oseba«. Čeprav je ta komedija za preproste ljudi težje razumljiva, vendar pri gledalcih ni manjkalo sproščene smehe. Igralci so svoje vloge po večini prav dobro odigrali, nazvile temu, da je bilo največ igralcev začetnikov.

Z večjo disciplino in poštenjem bodo naši igralci lahko dosegli še prav lepe uspehe. J. Č.

BRUSNICE

Trije delavci iz Brusnic so 15. aprila nalezli na polju na klopih devetih modrasov, ki so visoko dvignili glave in sikali z jeziki. Tri modrase so jim posrečilo ubiti, ostali pa so jim ušli v grmovje. Verjetno so imeli modras ženitev. V Brusnicah in okolici sploh trdijo, da je zelo veliko strupenih kaš in je še čudno da ni več pikov te golazni. Včasih so lekarno odkopavali glave strupenih kaš, sedaj pa ni o tem ni slišati. Starši ljudje trdijo, da si je nek posameznik v Gabrju postavil lep kotičnik, ki ga je prejel za glave strupenih kaš.

GABRJE

S kreditom, ki ga je dal na razpolago Okrajni ljudski odbor Novo mesto, preurejajo cesto med Brusnicami in Gabrjem. Preskakali bodo ovinke in znižali ostre kratke vzpetine ter napravili izogibalnice. Ta cesta je namreč tako ozka, da se dva avtomobila skoraj ne moreta izogniti na njej. Sploh bi bilo potrebno, da bi je razširili od brusniških gabskih njiv, kar bi se dalo napraviti v zelo ugodnem terenu, brez kakršnih koli porov. To je tudi želja Gabrčanov, saj jim je ta cesta edina prometna zveza z drugimi kraji.

TEDEN ČISTOČE V KOČEVJU

Mestni ljudski odbor Kočevje je skupno z Olespevalnim društvom organiziral akcijo za ujanje reda in čistote na ulicah, dvoriščih in po stavbah. Izdani so bili posamezni ukrepi, ki bodo morali biti v »Teden čistote« opravljene v zaščito reda in higiensko-zdravstvenih predpisov. Mnogi so ukrepe pravilno razumeli in so že vidni uspehi akcije. Odranjenost so žrtvili smetiška in druga nesnaga po mestu. Uvedeno je redno pobiranje in izvažanje smeti iz mesta. Tudi nasade in parke so začeli urejati, tako da bo mesto kmalu imelo lepši izgled.

Je pa še nekaj prebivalcev, ki se za pozor o čistoti ne zanimali. Proti tem bo treba najstrožje nastopiti, ker nekaj takih marnežev — njihova imena bomo drugič objavili, če se ne bodo poboljšali — lahko

veliko škodi svoji okolici, čeprav se ta še takrat tudi ne zaveda.

Olespevalno društvo je v svoji razstavnici v fotografskih posnetkih posrečeno prikazalo nekaj cvetov iz mestnih kotikov nesnage. Značilno je, da so se nekateri prizadeti razburjali, ko pa gledajo te slike v naravi, se za to ne zmenijo in trpijo nesnaga še kar naprej! Pri nekaterih pa je »reklamni založnik« in so že očistili prostore, ki so bili nasikani.

Pričakujemo, da bo imel Teden čistote uspeh. Upamo, da bodo komisije za pregled nastopile dovolj preprečevalno, da ne bo treba podaljšati tedna! Proti tistim, ki ne bodo poslušali, pa naj Mestni ljudski odbor izdela svojo pooblastilo ter prijave in jih strogo kaznuje.

KRATE VESTI IZ ŽUŽEMBERKA

Bukova gmajna nad Gradensko goro je že ozelenela. 6. aprila pa se je pri nas oglašala kukavica z veselimi kukanjem. Poljska dela so v polnem razmahu, je suša nekoliko zavira uspešno setev koruze, krompirja in drugih posevkov. Dež je bil zelo potreben; zadnje dneve smo doživeli nekaj ploh.

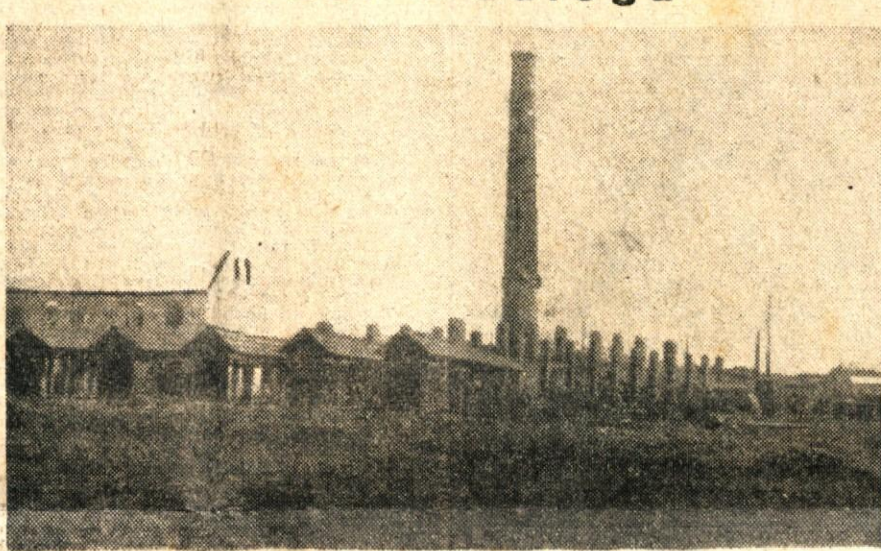
Dimnikarji iz Stične so zadnjič prišli z rednim ometanjem dimnikov. Svojeza posla pa ne opravljajo tako kot bi bilo treba. Zgodil se je primer, da je dimnikar zahteval od stranke, ki je ravno kuhala kosilo in ji dimnika ni mogel ometi, pol zneska za ometanje, čeprav ni ometal. Ker pa se je energična gospodinja postavila po robu, je bil zadovoljen tudi brez plačila. Potrebno je, da tudi dimnikarji pri ometanju opravijo svoje delo pošteno ne pa da ostane na pol poti. Zaračunajo naj le za temeljito opravljeno delo. Zavedati se morajo, da odgovarjajo, da so dimniki redno in dobro očisti, saj se tako prepreči marsikatera nesreča.

Agilna lovska družina v Zagradu je spustila v lovišče več fazanov, ki pa so se zatekli v lovišče vseh lovkov. Dolžnost vseh posebnih lovskih družin v Žužemberku je, da plemenito perjad skrbno čuva, da se čimprej razplodi, saj bodo fazani našim lovkam v okras in ponos. S. H.

BOMBA GA JE UBIILA

Zalosten primer se je zgodil v nedeljo 13. aprila Telakovim na Dobliki gori štev. 4, pri Črnomlju. 12-letni sinko Ivan učenec 4. razreda osnovne šole, se je v gozdu igral z bombo, ki je eksplodirala in ga hudo ranila po nogah, obeh rokah in glavi. Še predno je prišla zdravniška pomoč, je fantek umrl. Zalujočim naše sožalje! A. K.

Požar v Zalogu

O požaru, ki je do tal uničil okrajno opekarno v Zalogu pri Novem mestu, smo kratko poročali v zadnji številki Dolenjskega lista. K temu poročilu dodajamo še naslednje podrobnosti:

Ogenj se je najprej pokazal na strehi poleg dimnika in se od tod naglo razširil na vsa poslopja. Na kraj požara je prihitelo več gasilskih čet iz Prečne Vavte vasi, Podturna, Novega mesta, Smihela, Mirne peči, Straže, Stopič, Dvora in Žužemberka, vendar niso mogle veliko pomagati, ker so prispele razmeroma pozno, ko je bilo že vse v plamenih. Na pomoč so prihiteli tudi vojniki.

Ob tej priliki se je pokazalo, koliko so gasilske čete sposobne uspešno poseči v borbo z večjim požarom. Od šestih prispelih motorjev je bila uporabna samo nova motorka iz Podturna. Ker je Krka precej oddaljena, druge vode pa ni blizu, bi si lahko pomagali s tem, da bi splojili vse razpoložljive cevi. Tega pa ni bilo mogoče storiti, ker so spojke različnih modelov. Precej gasilcev je bilo tudi v rožičah posledica praznovanja cerkvenega praznika, ki pa ni takim gasilcem niti malo v čast! Bolje bi bilo, da bi ostali doma. Bi začela s produkcijo šele v nekaj dneh in bi bila zaključena. Po približni ocenitvi je škoda okrog 60 milijonov dinarjev. Preiskava je še v teku.

Gibanje prebivalstva

OKRAJ NOVO MESTO

V mesecu marcu je bilo rojenih 113 otrok (65 dečkov in 48 deklic). Umrlo je 47 oseb, od teh 24 moških in 23 žensk. Porok je bilo 9.

Poročili so se: Oficir JLA Mertelj Miha iz Ljubljane in Ivanka Hrovat Marija iz Straže. Oficir JLA Bizjak Julijan in namestnica Žugelj Ana, oba iz Novega mesta. Oficir JLA Petrič Rafael in med. sestra Spilar Franciška, oba iz Novega mesta. Kroljaski pomočnik Penca Jože in delavka Kirar Franciška, oba iz Novega mesta. S. H. Pinar Stanislav iz Zbur in hči upokojenka Purer Ana iz Birčne vasi. Pismoška Udovc Martina in šivilja Barborič Kristina, oba iz Stopič. Milčič Bobi Ludvik iz Moravice in delavka Zagar Marija iz Kočevske reke. Brivce Novak Jože in serviska Cinkole Marija, oba iz Novega mesta. Mehanik Erlic Ivan iz Ptuj in hči kmetica Kresle Leopoldina iz Uršnih sel. — Čestitamo!

Umrli so: Delavec Lutar Franc, star 67 let, iz Brusnic. Kmet Škrbec Mihael iz Brusnic, star 83 let. Gospodinja Retelj Alojzija iz Vel. Bozovca, star 67 let. Hči uslužbenca Ivančič Zvezdana iz Novega mesta, star 10 dni. Kozoglav Marija iz Novega mesta, star 84 let. Milčič Janežič Franc iz Mokronoga, star 27 let. Hči uslužbenca Blažič Erna iz Novega mesta, star 3 mesece. Trg. pomočnica Novak Cecilija iz Polja pri Ljubljani, star 60 let. Upokojenka Rappi Jožeta iz Ptuj, star 58 let. Kmet Smihel pr. N. m. star 82 let. Sin kmetica Senica Jože iz Podturna, star 31 let. Užitkarica Kump Terezija iz Uršnih sel, star 84 let. Sin oficirja Gognjavec Ivan iz Mirne peči, star 5 mesecev. Kmetica Novak Ivana iz Žužemberka, star 79 let. Kmet Selko Anton iz St. Petra, star 79 let. Kmet Makar Franc iz St. Petra, star 70 let. Kmet Vertič Janez iz Toplice pri Smarjeti, star 72 let. Kmet Barbo Jože iz Toplice pri Smarjeti, star 36 let.

Užitkarica Miklavčič Jožeta iz Gradišča, star 78 let. Gospodinja Johana Franciška iz Orehovca, star 72 let. Užitkarica Petek Terezija iz Orehovca, star 76 let. Užitkarica Jerole Marija iz Prekopa, star 57 let. Kmetica Lenčič Ana iz St. Jerneja, star 87 let. Užitkarica Martinčič Marija iz Smarja, star 79 let. Kmet Cukuta Franc iz Smarja, star 77 let. Kmet Bratkovič Nikola iz Smarja, star 82 let. Sin kmeti Pirc Franc iz Dobrave, star 33 let. Kmetica delavka

Dve leti »Strah Gorjancev« ne bo strašil pod Gorjanci...

Pred senatom okrajnega sodišča v Novem mestu se je zagovarjal te dni Franc Jordan, kovač in posestnik iz Dobrave pri Kostanjevici, katerega je Ivo Pirkovič pred meseci v svojem članku v »Slov. poročevalcu« imenoval »strah Gorjancev«.

Podjetnost Jordana je bila res vsestranska. Bil je kovač, posestnik, voznik in trgovec, kar je pač več neslo. Imel je pa tudi v okolici neverjeten »ugled«, da se mu nihče ni upal stopiti na pot. Veljalo je neko nepisano pravilo, da ne zgubi nobene tožbe, da proti njemu s silo ne dosežeš ničesar. Pač nekakšna šiba božja, ki jo morajo potrpežljivo prenašati vsi, katere udari.

Kot voznik je imel Jordan v gozdovih nad Kostanjevico leseno barako za konje in krmo. Ta baraka je v zimi 1949–1950 neznanomak izgnila. Točno po enem letu, in sicer 4. aprila 1951, pa je Jordan prijavil, da m uje baraka pogorela. Patroli Ljudske milice je res pokazal neko pogorišče v bližini, kjer je stala njegova baraka, ki pa je bilo v resnici le ognjišče. Na podlagi pokazanega ognjišča, ki se seveda po enem letu ni več veliko poznalo, je Jordan prejel zavarovalnino 10.000 din. Jordan je imel lepe konje in tudi hlapca. Ker je bil baje »brezposeln«, je začel prekupečevati z drvmi in je v kratkem času preprodal najmanj 230 prostorninskih metrov drv.

Bil je sicer mobiliziran za vožnjo lesa, toda temu se ni odzval in je bil zaradi tega kaznovan z zapleno konja. Vsekakor je bila kupčija z lesom bolj donosna kot vožnja lesa v državnih gozdovih, čeprav je sam trdil, da ni pri tem ničesar zaslužil.

Lep gozd sta imela Fr. Cukuta iz Ostroga in Marija Lutar s Prekopa. »Usodna pomota« je zanesla Jordana v ta gozd, v katerem je z najoštro skupino posekal 14 bukev in napravil iz njih okrog

180 prn drv. Lastnika gozda o tem nista nič vedela in sta ga dobila, ko je drva že odvažal. Na njihovo opozorilo, da naj neha z vožnjami, se je smejal, odvoz drv pa sta mu nato prepeljala Cukutov sin in hlapec Lutarjeve, ki sta ga pri tem tudi preplela.

Kar je nato napravil Jordan, presega mejo vsake predrznosti: vložil je tožbo proti oškodovancema, češ da mu morata plačati za izdelavo drv okrog 24 tisoč dinarjev! Pred sodiščem v Brežicah so se nato sporazumeli (posledica straha pred Jordanom, da mu odstopita za plačilo 42 prn drv, on pa se je zavezal, da ne bo tožil fanta, ki sta ga preplela. Navzile temu ju je tožil in Cukutov sin je bil obsojen pred sodiščem v Brežicah na 21 dni zapore. Ta kazni mu je bila na okrožnem sodišču znižana na pogojno kazni 7 dni zapore.

Jordan je »pomotoma« posekal tudi tri bukve, last Franca Jordana iz Grobelj, katere je kupil od Antona Turka. Tega je pozneje nagovarjal, da naj reče, da je bil pijan, ko mu je odkazoval drevesa in da se je zaradi tega zmotil, seveda Turk, ne Jordan. Od Antona Vide je kupil 28 prn drv, odpeljal pa jih je še 18 metrov več, katerih pa ni plačal. Prav tako je odpeljal 15 prn drv, last Janeza Turka iz Roj, čeprav jih je Turk že prodal Cvelbarju. Tudi okrog 150 mladih smrek je ob neki priliki kupil na Prekopi in jih prodal v Zagrebu.

Se veliko drugih dejanj je zagrešil Jordan, toda žal si nekateri ljudje ne upajo govoriti. Se tiste priče, ki so na razpravi pričale proti njemu, so se mu v nekem »strahu božjem« opravičevale, češ tako je bilo in ne smeš zameriti. Seveda ni manjkalo tudi priči, ki so pričale v njegovo korist, toda tudi te niso mogle zanikati vseh njegovih nezakonitih početij. Zanimivo je, da se vse ugotovljene nepravilnosti lepo med seboj za hrbtom oblasti krivici poravnali. Le posek bukev v gozdu Cukute in Lutarjeve je prišel, toda po njegovi pobudi, pred sodišče. Tu je res spet zmagal, saj je po sporazumu z oškodovancem dobil za nagrado 42 prn drv, ker je sekal les brez njihove vednosti in oblastnega dovoljenja! Koliško drv pa je odpeljal, preden sta ga zasačila, pa tako ni bilo ugotovljeno.

Na razpravi je Jordan trdil, da se ne čuti krivega. Delal je pač v prepričanju, da dela pošteno in pravično. (Za sebe prav gotovo!) Les je sekal po pomoti, drva je preprodal iz same dobrote, če je več odpeljal kot je kupil, se je pač zmotil (pa ne v svojo škodo), za barako je prepričan, da je zgorela ... Tega njegovega prepričanja je bil na razpravi, kot je sam trdil, tudi njegov zagovornik dr. Zdošek iz Brežic. Tudi je trdil, da je obtožnica samo posledica močno napihnjenega članka Ivota Pirkoviča v »Slovenskem poročevalcu«, ki da nima skoraj nobene podlage. Po zadrževanju dr. Zdoška je obtožnica Javnega tožilstva torej sestavljena na podlagi nekih namigavanj v časopisju in ne na podlagi zakonitih ugotovitev preiskovalnih organov!! Ljudsko sodišče seveda ne more biti takega mišljenja, saj je okrog 30 zaslišanih prič na dveh glavnih razpravah v celoti potrdilo vse navedbe v obtožnici.

Jordan je bil obsojen na dve leti zapore, na povrnitev zneska 12.585 din. Državemu zavarovalnemu zavodu, plačilo stroškov postopka ter na 3000 din povprečnine.

Podoficir JLA Kaleb Ante iz Ribnice in dijakinja Mate Kristina iz Ljubljane. Oficir JLA Mitrovič Peter iz Ribnice in gospodinja Matek Marija iz Gorice vasi. Namestnica Maležič Anton iz Gorenje vasi in trgovska pomočnica Bukovac Darinka iz Potoka. Umrli so: Kmetovalec Delač Matija iz iz Novih sel, star 68 let. Kmetovalec Gorše Janez iz Blat, star 80 let. Mauko Marijeta iz Kočevja, 1 mesec. Delavec Alojz Klobučar iz Kočevja, star 81 let. Gospodinja Kovčar roj. Malčič Ivan iz Prežulja, star 67 let. Gospodinja Ščko roj. Hrastnik Matilda, star 86 let, iz Kočevja. Gospodinja Bradač roj. Cvar Franciška iz Kočevja, star 56 let. Prežutkar Bartol Franc iz Travnika, star 80 let. Kmetovalec Malnar Rudolf iz Trave, star 48 let. Otroci Kolar Jože iz Staneza K. Matija iz Kočevja, star 1 mesec. Kolar Virant Janez iz Gorenje vasi, star 82 let. Kolar Ivančič Janez iz Otavice, star 76 let. Invalid Andolšek Andrej iz Gorice vasi, star 64 let. Prežutkar Vesel Ivan iz Petrinec, star 94 let. Upokojenec Fabjan Jernej iz Koblerjev, star 79 let. Otroci Debeljak Jože iz Zebčica, star 6 mesecev. Kmetovalec Kalfić Matija iz Fare, star 81 let. Otroci Mavrovč Marija iz Slavskega laza, star 9 mesecev. Poljedelka Jakšič roj. Ložar Uršula iz Pirč, star 83 let.

Kino

KINO NOVO MESTO PREDVAGA: Od 25. do 28. aprila: ameriški barvni film »Lisile se vračaa«. Od 29. aprila do 1. maja: ameriški film »Njen otroci«. Od 2. do 5. maja: jugoslovanski film »Major Bauk«.

Oglasi

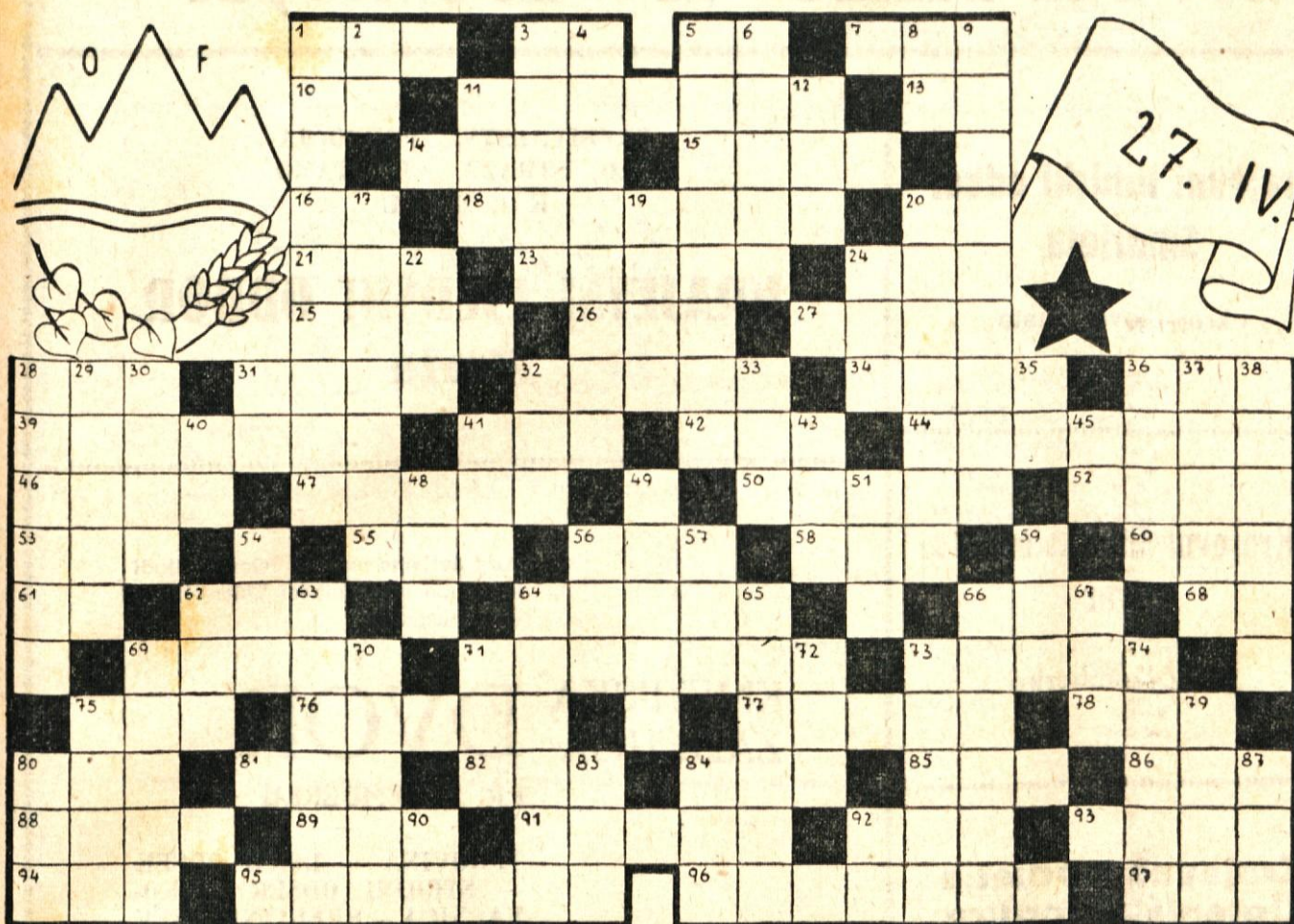
ZAMENJAM enosobno stanovanje v Ljubljani za enako v Novem mestu. Naslov v upravi Dolenjskega lista. PREKLICUJEM sindikalno izkaznico na ime Novak Anton, Muhaber 17, kot neveljavno. KUPIMO knjižno omaro s sprednjo stekleno steno. Kupimo posamezne izvide in kompletne letnike starih dolenjskih lokalnih časopisov (Dolenjske Novice itd.) Uredništvo Dolenjskega lista.

1000 DIN NAGRADE dobil kdor nam posreduje nakup večjega števila kompletnih letnikov starih dolenjskih lokalnih časopisov. — Uredništvo Dolenjskega lista.

SLUŽBO DOBI nabiralec novih naročnikov za Dolenjski list n. območju okrajev Novo mesto, Kočevje Črnomelj in Trebnje. Ugodni pogoji! Osebo se preizkusi v upravi Dolenjskega lista. Novem mestu. KOŠNJO TRAVE — prvo in drugo — prodam v neposredni bližini Smarje. Naslov in podatki v upravi lista.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gosnik — Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Ljubljanska cesta 25, telefon 127 — Poštni predaj 33 — Tekoči račun pri Komunarni banki v Novem mestu št. 616.1.90322-1. Čestitljiva narodna 100 din. polneta 200 din. celotna 400 din. — Narodna se plačajo vnaprej. Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani

Nagradna križanka »27. april«

Vodoravno: 1. Sadež, 3. kadar, 5. krtica za glasilo planincev, 7. glasilko, 10. krtica za lastnorodno, 11. karirast, 12. krtica za srednji 14. borbe, 15. grški bog ljubezni, 16. osebnosti zaimek, 18. naslov Jurčičeve drame, 20. krtica za prejem, 21. žensko ime, 23. trenuten, momentalen, 24. geometrijski pojem, 25. nezgovanje, 26. živalna potrošilna, 27. oblika pomožnega glagola, 28. vrsta porutnine, 31. vrsta apnenca; piskajoče dihanje, 32. povest, v kateri nastopajo živali, 34. nočna ptica, 36. znani češki reformator, 39. dežela ob Rdečem morju, 41. tečaj, 42. del obraza, 44. evropska država, 46. časovno obdobje, 47. preplah, kile, k ozroju, 50. mesto ob Soči, 52. drevo in plod, 53. glavni števnik, 55. ploskovna mera (množina), 56. znoj, 58. krtica za dinar, 60. žensko ime, 61. kazalni zaimek, 62. domača žival, 64. del obleke; preliv, 66. dvojica, 68. ploskovna mera, 69. fizikalni tednik, 71. maža za vozove, 73. učenec, 75. vinska posoda, 76. glavni števnik, 77. alkoholna pijača, 78. izlato drevo, 80. ne lačen, 81. bližnji sorodnik, 82. mlečni izdelek, 84. krtica za kulturno-umetniško društvo, 85. špranja razpoka, 86. mesec v letu, 88. suha zemlja obdana z

vodo, 89. ne star, 91. teža v arbohrvaščini, 92. sorodnik (hčerin mož), 83. ovčje krzno, 94. redek, na vodi kuhan močnik, 95. carinski uradnik, 96. klatim, kračem sadje, 97. predlog.

Navpično: 1. Naša ožja domovina, 2. ploskovna mera, 3. partizanski pesnik, 4. izvirnik, 5. prebrisan, 6. siguren, 8. del kolesa, 9. najvišji vrh v Kamniških alpah, 11. kakor, 12. neumen, 17. podalme delovanje; nezakonitost, 19. opisovanje, 20. sliten, 22. turški gospodar, 24. ptica, 25. slikarjevo orodje, 29. borišče prizorišče v cirkusu, 30. se rabi v zbiravilstvu, 31. oblika pomožnega glagola, 32. oblika pomožnega glagola, 33. krtica za narodno osvobodilno borbo, 35. znak za aluminij, 36. oblika glagola hirati, 37. roparska ptica, 38. puška v Afriki, 40. oblika pomožnega glagola, 41. predlog, 43. vinska posoda, 45. krtica za Glavni odbor, 48. delno plačilo vnaprej, 49. ujeđa, 51. otok v Jadrani, 54. začimba, 56. polovica, 57. krtica naše tovarne avtomobilov, 59. klica, 62. vojaška formacija, 63. nezorana zemlja, 64. gromede prositi, 65. denarna vrednost, velja, tečaj, 66. lažno sodišče, 67. otok v Jadrani, 69. tekoča voda, 70. visok možki glas, 71. kesanje, 72. stena, 73. šepetanje, 74. prebivalec evropske države, 75. mreža za sejanje, 79. poskoda na telesu, 80. mednarodni klic na pomoč, 83. pregovor, 84. kajti, 87. razkužilo, 90. osebnosti zaimek, 92. krtica za vezniško upravo.

be Kmečke knjige. Rešitve križanke je treba poslati najkasneje do petka, 2. maja, na naslov: »Uredništvo Dolenjskega lista, Novo mesto, p. predal 33«. Prosimo vse reševalce, da brez pogojno priložijo rešitvi »Nagradni kupon«, ki ga najdete v prvem stolpcu besedila križanke. Brez tega kupona rešitev ne bomo upoštevali.

Izd nagradnega žrebanja in pravilno rešitev križanke bomo objavili v 19. številki Dolenjskega lista v petek 9. maja. Uredništvo Dolenjskega lista

Nekaj pripomb h kulturnemu delu v Ročevju

Zaradi pomanjkanja prostora objavljamo nižji članek Sindikalnega gledališča iz Ročevja šele zdaj, čeprav smo ga dobili že v marcu.

Resnici na ljubo želimo člani Sindikalnega gledališča v Ročevju še z druge strani osvetliti vprašanje kulturnega poslanstva SG v kočevski kotlini in sploh vsega, česar se je pisec članka »Nekaj pripomb h kulturnemu delu v Ročevju« dotaknil v deseti številki »Dolenjskega lista«.

Ni nam žal, da se načena vprašanje, ki zadeva vso kulturno javnost Ročevja in kočevskega okraja sploh, ni nam žal tudi ostrih besed, naslovljenih na gledališki kolektiv. Žal pa nam je, da je ost namenjena prav tistemu najbolj občutljivemu mestu našega delovanja, o katerem mora vsa kratka zgodovina povojnih let delovanja SG govoriti in izpričati prav nasprotno.

Vsa gostovanja po delovnih brigadah, na progi Samac-Sarajevo, gledališka predavanja na tečajih, ki jih je SG namenilo prav tistemu delu amaterjev-igralcev, za katere se pisec članka tako neupravičeno in vneto zavzema, ki pa jih navzlic gledališki javni reklami in neznanih vzrokov ni bilo na tečaj, za vse to se pisec ne zanima. Pisec ni mar tudi materialna, sicer neznatna pomoč KUD Videniča v Salki vasi, čeprav je znano, da ima le-ta krepko finančno hrbtenico v rudniškem sindikatu, pač pa smatra, vsaj tako razumemo članke, naše delovanje za »frakarsko«.

Cilj Sindikalnega gledališča v Ročevju je bil in bo nedvomno ostal: ustvariti močno amatersko osrednje sindikalno gledališče, ki bi moglo in je tudi dolžno, posredovati svoje znanje vsem amaterskim gledališkim družinam v zaledju. Pisec trdi, da v Ročevju ni pogojev za gledališki profesionalizem in v tem pogledu se z njim strinjamo.

Tudi ni res, da vodstvo gledališča posveča premalo pozornosti priključitvi novih igralcev-amaterjev iz vrst delavcev in mladine. Res pa je, da je vprašanje rešeno že s tem, da je gledališča prav uspešno deluje lutkovni oder. Tu se pod strokovnim vodstvom uveljavlja izključno mladina. Tudi v samem gledališču mladinci in mladinke čestokrat interpretirajo prav važne vloge.

Iz članka razberemo tudi, da bi moralna pomoč, ki naj bi prihajala iz vrst

članov SG Kočevje, ozdravela vseh bolni SUD Videnič v Salki vasi in bi moglo le-to po le neznatnih posegih SG zaživeti novo, lepše življenje. Vendar v to trditve pisca ne dvomi samo članstvo SG Kočevje, ki si dovoli o specifičnosti gledališko-amaterskega dela vedeti vsaj toliko kot pisec V to dvomi celo del članstva KUD Videnič v Salki vasi, saj je izrazil toplo željo po resnem in aktivnem sodelovanju v vrstah SG Kočevje, zaradi čudnih razmer v KUD Videnič (žal nam je!). A to postavlja na laž piščev trditve, da snubimo za izključno sodelovanje v mestu najboljše »Videničeve« igralce.

Prepričani smo, da je mogoče najti pot iskrenega zblizanja med obema družbami. To pot bosta obe družbi tudi iskali, s čimer se bo dvigal tako umetniški nivo obeh društev kakor tudi socialistična zavest nastopajočih in ljudstva. To je nujno, kar potrebujemo nikjer bolj kot v Ročevju, dobrih in vzgojnih kulturnih posredovalcev.

Za Sindikalno gledališče v Ročevju: Janez Zupan

ZA REDNO VZDRŽEVANJE ŠOL BO LETOS PRECEJ VEČ DENARJA

Preveliko varčevanje denarja za redno vzdrževanje in najnujnejša popravila šol v prejšnjih letih je bilo vzrok, da marsikatero nujno delo pri šolskem poslopiju ni bilo napravljeno. Letos po je proračun za vzdrževanje šol odraz resnične skrbi ljudske oblasti za prosvetne ustanove. Za osnovne šole in gimnazije v novomeškem okraju in delu bečbanjskega, ki bi priključili novomeškemu, je odobren kredit v znesku 47 milijonov dinarjev. Vseh osnovnih šol na tem področju je 65 z 9588 učenci in 12 gimnazij z 1783 dijak. Poleg kredita za redno vzdrževanje in nujna popravila šolskih poslopij je odobren še znan kredit za druge prosvetne ustanove. Ljudski odbori se bodo seveda morali poboriti, da bodo krediti pravilno izkoriščeni. Šola je last nas vseh in vsi moramo pomagati, da bo res lahko služila svojemu namenu.

Letos bodo prvič po vojni razpisana službena mesta za učitelje. V novomeškem okraju bo predvidoma razpisanih 36 mest. Interesenti lahko takoj vlagajo prošnje za nastavitve pri Svetu za prosveto in kulturo. Med političnimi bodo težišča za petje, fizikulturo in ženska ročna delanja v blistavo. Izkušnje so pokazale, da mora učitelj ali učiteljica poleg rednega strokovnega znanja obvladati vsaj še eden ali dva, po možnosti pa vse tri navedene predmete: »Več zna, več velja« pravi ljudski pregovor. Prav posebej drži to za naš učno-vzgojni kader, če hoče uspešno izpolnjevati svojo nalogo.

Nagradni kupon

NAGRADNI RAZPIS

Za pravilno rešitev gornje križanke razpisujemo 19 knjižnih nagrad iz zbirke Slovenskega knjižnega zavoda in založ-

Mike is Belokrajne pripoveda...

Končji je vreme, ka vam pripovedam, kak sam prošel f sejni u našoj belokrajnskoj purgi f Černomlju. Znae neki naši ludi vavek se jadio, kak so jim v prošlom ratu parizani ave krave f volcke požderali. Znae, svi ludi f Belokrajni bogme, niso ovarkovi kak tista prga, koja je nekemu dopisniki dolenskoega lista pisala ovakovo pisaje. Bogme ima kod nas i dobrih ludi. Kak je tisto pisaje lažovo, sam se uveril sam: znate samo smo se jagmili po novi stozini f Černomlju kak za sprevedom, a krave f volcke hataki so se hlemali z bogatih kmeth f sejem. Neki prevzetnjak is Semiča (dakaj, htel je pokazivati ljudim, da je i on s purge dumal) je se zjadel zbog jagme i mesto volcka svoga čobana tak vujdiril po vuhih, da sam ja od grozote zafuškali. Anti ja, taj zalupaneec se je videl na vuzemске svetke, kak je za domačih popih nosil nekošnju prnjo za prošio i popali aletjuo. Bogme, pročuvani bi se ja s njim, zakaj se vovski raskazivlje, a svoga čobana bilje kak vrag. Pole sam se setil, kak sve popovske f batinaške stvari k nam so is Rima došle. Bogme dobro pamtim ja batine svih sinovaca rimske volčice, koji u prošlom so rati batinali nas u ime pape, Isusa i rimskega krolja.

F sejni sem dokaj končji i sezna, zakaj so f krmi popovali:

»Kume komo dragi, zda se napij, duzo nas ne bo, zda se ga vžije«

Zakaj ne bi popoval? Ali dosta se je bogme naleval sez vinom.

»Piraj ali miruj!« sem se mu okasil.

Ha, morbi bi iše bijenica nastala, ali smo se na voljo osalih ludi zmirlili, ali je le-oni otroški kumek, koji se je naleval s delancem, ise drapnil!

»Ahoj ali smo ga postavili kriš nasred našeg selaj Janex Popotni v dolenskom je listi pisal, da is toga ne bo niš. Ahoj, ali smo ga navlaše postavili, kriš, za radost našeg pape f vatikanskog pape.«

Aj, da samo znate, koga sam mu ave nauškali!

»Henja! halavaniti, kavran črnile« sam se našpotal na glavi. »Za tisti kriš vas bo sečlane s Otoka iše žali Bogme, tisti kriš, itala bogu, kajgod že doči, anti bosta iše kleečeki se hlemali ispod njega i kelili se is tisti fašističkih Taljionov koji su u prošlom ratu svoje smrdljive gače prali f Kupi, zda pa se vi po njih stozinah spelavljete. Vi se motite s tistim križom papi f Vatikanu ali ne daj bogda iše jenpot Taljione u vaše selo, zakaj kriš vam zda stoji u selu kak gavage i vse vas bodo na nj vesili fašisti, koji se mori želite, a!«

Ha, tak sam mu jih napopeval v uha, da je samo gledil i niš več ni htel popevat i sam je moral pojt duma. Morbi je pole iše sam u selo Otok hodečki popoval: »Dugo nas ne bo...« tistome križi f počast.

A ja mislim, da s tim križom stojičji seljan našoj vlasti nečego niš nastoril, niš niti. Starom trzi, koji si se vre našpotali sez knjižinskom organizacijom, iz jada otišli za vuzemске prošesijo. Iše popevali su neki ispod popih!

»Eh, eh, ja mislim, da nikome neče biti žal za vami, koji ste zda pokazivali svoju pravu naturo. Bogme, vavek ste bili pišivi mladinci, a znate da se na takav počedeč, kak ste vi, i svaki popo pišija... Vaša prebrbica vam bogme, neče biti za volju Gerdo ste se osovili Bogme, boste s neki dan

iše pashali za pomrkinu vaše pameti. Aj, mori mislite, da se trdni, dobri i zavedni fašistički i dekliski ne kelijo za vami? Iše kako se smejeđo! A znate, vi prge, da kadji je senca, ovuda je i dosta sunca. To ču pamтите i pišite za vuh!« Tako sam se is njih našpotal.

Zda bi vam iše pripovedal, kak su neki seljani posetili pred vuzem pope i nosili jim semice. Bogme, sestam sam jih i f Černomlju, takove, koji vavek do hripote kričido, kak so siromasni, a nosili so onome koji deset puta više ima nek sami i vavek se masnu bradu pere sez vinom. Bogme, i to so neki pametnjaki, anti ja!

A znate, kak se f Metilki drapljeto? Otak so neki školniki seznali, da s jednom riti ne da se sedati na dva stoleka, jedan se ot njih zasuzil: »Zda neč pojt k svetoj meši, jer ot tvoga neke ludi glava boli, ali si bom duma patnošter izmolili!« Hehe, taj ipak zna, kak se treba potajiti.

A znate, da f Belokrajni ima i jedan vuzetli za fiskioturnu, koji vimep, zavravi pojt f školu ja bi se htel pridivmit s njim zeki ne zaboravi platu primiti.

Zda pa se dobro imetel! Drugoč vam ču iše zaufati, koga sam seznał ot firme i kumekof, koji bi se htel f nadra tuđi, kak so dobri socialisti, a htel bi pojt sez pilju-nih i škofa vuka militi. Iše vam bon pripovedal, kak se u Starom trzi na voljo popi f cerkvi zvoni iše kaj.

Pozdraf iz srca! Mike is Belokrajne

SEKTORSKA KONFERENCA PROSVETNIH DELAVCEV NOVEGA MESTA

Na nedavni sektorski konferenci vseh prosvetnih delavcev novomeškega okoliša so učitelji, profesorji in vzgojitelji razpravljali o svojem delu. Sprejeli so več važnih sklepov; med ostalim so se odločili, da bodo bolj in uspešneje sodelovali pri kulturno-vzgojnem delu v samem mestu, kjer je žal doslej prispevek prosvetnih delavcev še dokaj malenkosten. Pomagali bodo pri ustanovitvi pevškega zbora v okviru SKUD »Dušan Jereb«, v delovnih kolektivih bodo predavali in pomagali v kulturno-prosvetnem delu, v seminarjih itd. Za nasvete bodo pomagali pri izbiri del za poudelne odre, posebna komisija pa bo razdelila delo na razna delovna področja.

Pozdraviti je treba sklep prosv. delavcev, da se v Novem mestu čimprej ustanovi Klub prosvetnih delavcev, ki bo žarišče našega dela in zbirališče vseh prosvetnih delavcev v izvenskolskem času. —ar

ZADEL JE

»Ali ste vi gospodar te hiše?«
»Da, včeraj je odpotovala moja žena...«

POPOLDNE PRI KAVI

»Kako vam ugaja sosedna Mikčeva?«
»Všeč mi je, prijetna ženska!«
»Pa njena snaha?«
»Tudi!«
»Kaj pa podnajemnica?«
»Kar v redu, nič se ne morem pri- toževati čez njo...«
»Z vami se pa res ni mogoče pogo- varjati.«

Mitrej nad Rožancem pri Črnomlju

Ni skoraj belokranjske vasi, v kateri ne bi našli vaščana, ki nam zna pripovedovati o tem, kako so njegovi predniki ali pa tudi on sam iskali v bližnji okolici zakopane »zaklade«, zlato trugo« in podobno. Še danes so na raznih krajih pod Gorjanci v dolini Lahinja, Dobličice in ob Kolpi vidni sledovi kopanja teh nočnih iskalec zakladov. Skoraj nihče še ni svedra nič našel, razen onega vaščana iz Jugorjev, ki je slučajno našel lončeno posodo drobnih srebrnih novcev. Danes ljudje ne verujejo več v pravilico o zakladih, ki pa v sebi še vsebujejo neko zgodovinsko jedro.

Na ozemlju Bele krajine so bile namreč v davni preteklosti močne naselbine Ilirov in Kelto v vojaške postojanke Rimljanov. Zemlja v svojih prah še čuva ostanke njihovih naselbin in pričevanja njihove materialne kulture. Grobišča hranijo v sebi poleg pepela in kosti tudi njihove izdelke iz bronze in železa, orožje in nakit. To so mi zakladi, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

Blizu podružne cerkvice sv. Jurija nad Rožancem leži mala skalnata soteska, kakih 40 m dolga, 10 do 15 m široka in 2 do 4 m globoka. Vhod v njo je tako ozek, da ne moreta dva človeka obenem v njo. Gorenja stena soteske je do 5 m visoka enotna apnenčeva skala, dolenjo steno pa sestavljajo več samostojnih do 2 m visokih blokov. Vse prostor je z grmičevjem in drevjem gosto zaraščen. Tam kjer je stena najvišja, je v njo izklesana reliefna podoba z napisom: Relief, ki so ga stoletja nazaj med človeške nepravilnosti, ki jih zemlja čuva v sebi, ki pa so važni in dragoceni za spoznanje življenja v preteklih časih le takrat, če jih izkoplje izveščani in znanstveno usposobljeni raziskovalci, medtem ko jih nevedča, za cekini stikajoča roka le uniči in s tem povzroča znanstvenemu raziskovanju in proučevanju ogromno škodo. Da s tem škodi tudi ugledu naše domovine v znanstvenem svetu, je več kot jasno.

Eden takih zakladov v Beli krajini je Mitrej nad Rožancem in o njem vam danes želim govoriti.

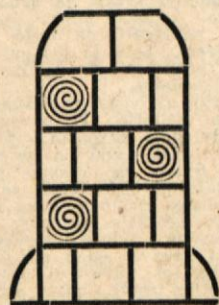
ČESTITAMO K 27. APRILU IN 1. MAJU

Kmetijska zadruga Št. Jernej

s svojimi odseki:

TRGOVINA IN ODKUPI
STROJNI ODSEK
ŽIVINOREJSKI ODSEK
ŠIVILJSKI ODSEK
EKONOMIJA
PEKARIJA
SADJARSKI ODSEK
OPEKARNA

želi vsem svojim članom zadržnikom in delovnim kolektivom Dolenjske mnogo novih uspehov ob 1. maju — prazniku delovnih ljudi!

Čestitamo graditeljem socializma k 1. maju!

KERAMIKA

tovarna šamotnih peči

NOVO MESTO

OB 1. MAJU POZDRAVLJAMO ZADRUŽNIKE NOVOMEŠKEGA OKRAJA IN JIM ŽELIMO NOVIH USPEHOVI

Kmetijska zadruga Šmihel pri Novem mestu

Ob 1. maju želi

Kmečka
delovna zadruga

„MATIJA GUBEC“

v Velikem Gabru

svojim članom in vsem kmečkim
delovnim zadrugam na Dolenjskem
veliko novih delovnih uspehov!

ČESTITAMO K 1. MAJU NAŠIM ODJEMALCEM

OKRAINO
PODJETJE

KREMENICA

KRMELJ

Nudimo vam kremenčev pesek različnih vrst in kvalit. Zahtevajte podrobne ponudbe z vzorci in cenami

Krajevni ljudski odbor Smarjeta

okraj Novo mesto

Krajevni ljudski odbor Dvor

pri Žužemberku

Krajevna podjetja Dolenjske toplice

mesarija,
pekarija in gostilna

pozdravljajo ob 1. maju delovne
kolektive Dolenjske!

Krajevni ljudski odbor

Št. Peter

pri Novem mestu

Ob 27. aprilu in 1. maju pozdravljamo
vse graditelje socializma

Kmetijska zadruga

St. Peter

pri Novem mestu

Krajevni ljudski odbor

ŠT. JERNEJ

Pozdravljamo vse delovne kolektive
in jim želimo novih uspehov

Krajevni ljudski odbor

ŠMIHEL

pri Novem mestu

Prebivalstvu področja Dolenjskih
Toplic iskreno čestitamo ob prazniku
delovnih ljudi!

Krajevni ljudski odbor DOLENJSKE TOPLICE

PREBIVALSTVU PODROČJA
KLO STRAŽA ČESTITAMO
K 1. MAJU

KRAJEVNI LJUDSKI ODBOR Straža

Pozdravljamo praznik delovnih ljudi
in želimo zadržnikom Dolenjske še
večjih uspehov

KMETIJSKA ZADRUGA DVOR PRI ŽUŽEMBERKU

TRGOVINA — LESNI ODSEK
— STROJNI ODSEK — KO-
VACNICA — KREDITNI ODSEK

Stalna zaloga vsakovrstnih kova-
ških izdelkov — Priporočamo se
za naročila — Zahtevajte ponudbe!

Praznik delovnih ljudi vsega sveta pozdravlja
delovni kolektiv

Invalidskega podjetja

VRBOPLETARSTVO

Mokronog

OKRAJNA ZVEZA KMETIJSKIH ZADRUG NOVO MESTO

Dvignimo našo zadržno za-
vest in borbenost, da bomo iz
že trdno postavljenih temeljev
ob napredni miselnosti in
z vztrajnim prizadevanjem
izbojevali lepše življenje v
gospodarskem in kulturnem
napredku socialistične pre-
obrazbe naše vasi!

DESTILACIJA ALKOHOLNIH PIJAČ

MIRNA
na Dolenjskem

INDUSTRIJSKI MAGAZIN

Šentjanskega rudnika

KRMELJ NA DOLENJSKEM

pozdravlja ob 1. maju vse svoje odjemalce

Pozdravljamo 27. april in 1. maj - naša velika praznika

KMETIJSKA ZADRUGA STRAŽA

s svojimi odseki:

TRGOVINA
KREDITNI ODSEK
LESNI ODSEK
EKONOMIJA
GOSTILNA
PEKARIJA
MESARIJA

želi mnogo uspehov v izgradnji socializma

Ob 1. maju -

PAZNIKU DELOVNIH LJUDI VSEGA
SVETA, ČESTITAMO PREBIVALCEM
NOVOMEŠKEGA OKRAJA!

**OKRAJNI KOMITE
KOMUNISTIČNE
PARTIJE SLOVENIJE
NOVO MESTO**

OB NAŠIH VELIKIH SOCIALISTIČNIH
PRAZNIKI PONOVO OBLJUBLJAMO:

ČIM VEČ PREMOGA ZA NAŠO
INDUSTRIJO! ČIM VEČJO
STORILNOST PRI DELU IN
NAJVIŠJO RENTABILNOST V
PODJETJIH ZA SPLOŠNO KO-
RIST SOCIAL. SKUPNOSTI!

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA ŠT. JANŽ

Ob 1. maju

ČESTITAMO VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU
ČRNOMLJA

**MESTNI LJUDSKI ODBOR
Črnomelj**

POZDRAVLJAMO 1. MAJ
PRAZNIK DELOVNIH LJUDI
VSEGA SVETA

**Okrajni
ljudski odbor**

Novo mesto

KMETIJSKA ZADRUGA ŠKOCJAN

s svojimi odseki:

ZADRUŽNA PRODAJALNA
GOSTILNA
KROJASKA DELAVNICA
EKONOMIJA
MESARIJA
HRANILNICA
ZADRUŽNA PEKARIJA

pozdravlja z vsemi svojimi člani praznik
naše socialistične domovine

ČESTITAMO K
VSEM DELOVNIM

LIP

PRAZNIKU 1. MAJA
KOLEKTIVOM DOLENJSKE

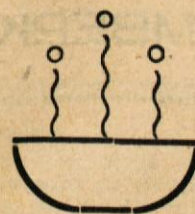
**LESNO
INDUSTRIJSKO PODJETJE
NOVO MESTO**

POZDRAVLJAMO 1. MAJ

Gozdno gospodarstvo Novo mesto

z gozdnimi upravami: Poljane, Straža,
Črmošnjice, Črnomelj, Novo mesto,
Mokrice, Kostanjevica, Pišce, Sevnica
in Mokronog in s

tovarno eteričnih olj - Obrh

ZDRAVILIŠKO-
GOSTINSKO
PODJETJE

**DOLENJSKE
TOPLICE**

Nudimo vam
iz naših
stalnih zalog:

Belsad

TOVARNA SADNIH SOKOV

marmelado,
sadne sirupe,
malinovec in
sadno žganje
vseh vrst
po najnižjih
dnevnik cenah!

ČRNOMELJ

Boreč se za mir, se borimo za zavarovanje
in utrditev neodvisnosti naše domovine!

Belokranjska železolivarna Črnomelj

Obsojamo kampanjo Informbiroja kot nemiroljubno in napadalno v odnosu do naše države, kot kampanjo, ki ima za smoter oviranje socialistične graditve v Jugoslaviji, s čimer škoduje tudi silam socializma v celoti, kot kampanjo, ki škoduje krepitvi miru na vsem svetu!

kolektiv

Okrajnega gradbenega podjetja Črnomelj

Živela herojska Komunistična partija Jugoslavije, bореc za svobodo naše pravične stvari v mednarodnem delavskem gibanju!

SKLAD ZA ZADRUŽNO MEHANIZACIJO IN INVEST. IZGRADNJO — ČRNOMELJ

Čestitamo ob 1. maju vsem prebivalcem KLO Bele cerkve in vsem delovnim ljudem naše domovine!

Krajevni ljudski odbor BELA CERKEV

POZDRAVLJAMO PRAZNIK DELOVNIH LJUDI — 1. MAJ

KRAJEVNI LJUDSKI ODBOR TREBNJE

KRAJEVNO ČEVLJARSKO IN KROJAŠKO PODJETJE

Ljudstvo, ki se je vse predalo ustvarjalnemu delu, ne pozna zaprek, ki bi jih ne bilo mogoče premagati!

ŽIVEL 1. MAJ!

KMETIJSKA ZADRUGA MOKRONOG

Vsem odjemalcem in članom iskreno čestitamo ob 1. maju z željo, da bi z združenimi močmi še nadalje vlagali vse sile za dvig zadruga in izgradnjo socializma na vasi!

KMETIJSKA ZADRUGA SELA-ŠUMBERK

Naj živi naša herojska Ljudska armada, buđen čuvar ustvarjalnega dela jugoslovanskih narodov!

GOSPODARSKA PODJETJA SPLOŠNO MIZARSTVO KOČEVJE

ŽIVELA HEROJSKA
KOMUNISTIČNA PARTIJA
JUGOSLAVIJE!

borec za svobodo naše pravične stvari v mednarodnem delavskem gibanju, voditelj naših delovnih ljudi v socialistični graditvi naše države!

OKRAJNI KOMITE KPS ČRNOMELJ

Štiri leta vztrajne borbe proti politiki, ki nosi firmo »Informbiro«, so pokazala, da je ljudstvo, ki je vzelo v revolucionarni borbi oblast v svoje roke in ki se bori za pravično stvar, nepremagljivo!

Živel 1. maj — praznik naše domovine!

MLO METLIKA

ZADRUŽNIKI kmečkih delovnih zadrug! Na vas gledajo samostojni kmetje, ki se pripravljajo za vstop v obdelovalne zadruga! Čim bolj boste delali, tem prej se bodo tudi oni odločili za vstop v sedanje in za ustanovitev novih delovnih zadrug!

Ob 1. maju čestitamo vsem našim članom in odjemalcem ter vsem združnikom Bele krajine!

Kmetijska zadruga Metlika

OKRAJNA ZVEZA KMETIJSKIH ZADRUG

TRGOVSKO PODJETJE ČRNOMELJ

Naj živi praznik
Osvobodilne fronte
27. APRIL
in praznik dela
1. MAJ!

SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE ČRNOMELJ

Vsem članom in odjemalcem čestitamo ob prazniku dela!

KMETIJSKA ZADRUGA ČRNOMELJ

Krepimo delavske svete, borimo se za večjo storilnost in boljšo kakovost naših izdelkov! Pozdravimo 1. maj z novimi delovnimi uspehi!

LESNA INDUSTRIJA ZORA ČRNOMELJ

TRGOVSKO PODJETJE

ROG

NOVO MESTO

na veliko — na malo

ZELI VSEM KMETIJSKIM ZADRUGAM,
DRŽAVNI TRGOVSKI MREŽI IN VSEM
OSTALIM ODJEMALCEM VELIKO
USPEHOV OB DELAVSKEM PRAZNIKU
1. MAJA!

UPRAVA DRŽAVNIH POSESTEV IN PITALIŠČ NOVO MESTO

s posestvi:
Dob in Lanšprež
Klevež in Vrh
Mala Loka
Zalog in Poganci

Iskreno čestita delavskim kolektivom vseh naših odjemalcev in dobaviteljev k prazniku dela 1. maju!

Vsak čas nudimo plemenske svinje plemenite, oplemenjene in dolenske pasme po zmernih cenah

Na propagandno vojno laži in klevet, ki jo vodi proti našim narodom velikanski aparat informbirojevskih držav, odgovarja naša Partija z dejstvi, katerih sila je tako močna, da stopajo naša dejanja pred ves svet v vsej svoji veličini, v veličini socialistične stvarnosti in požrtvovalnega dela narodov naše države!

NAJ ŽIVI 1. MAJ — PRAZNIK NAŠE
SOCIALISTIČNE DOMOVINE!

Okrajni ljudski odbor ČRNOMELJ

POZDRAVLJAMO 1. MAJ
PRAZNIK DELOVNIH
LJUDI VSEGA SVETA!

Združenje gospodarskih podjetij v Metliki

Čevljarstvo — mesarija — gostišče
in kopališče — vodovod — pekarija
in slaščičarna — šiviljstvo — krojaštvo — kovaštvo — foto — kino podjetje MLO

INVALIDSKO
PODJETJE

STROJNO PLETILJSTVO ČRNOMELJ

pozdravlja vse delovne kolektive ob 1. maju
s sklepom in delovno obvezo:

VSE ZA IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI NAŠIH IZDELKOV!

Od lanskega 1. maja do letošnjega je zopet narasla gospodarska sila naše države, še bolj je narasla ustvarjalna sila delovnih ljudi!

Naj živi enotnost in borbenost članov OF Slovenije in Ljudske fronte Jugoslavije!

Okrajni odbor OF ČRNOMELJ

SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE METLIKA

želi vsem svojim odjemalcem mnogo uspehov ter se priporoča!

Zivel prvi maj, praznik naše socialistične domovine, dan borbenega pregleda sil miru, napredka in socializma na svetu!

Rudnik rjavega premoga Kočevje

UPRAVNI ODBOR, DELAVSKI SVET IN CELOTNI DELOVNI KOLEKTIV

Gozdnega gospodarstva Novo mesto

pozdravljajo

1. MAJ — praznik delovnih ljudi vsega sveta!

GOZDNE UPRAVE Poljane, Straža,
Črmošnjice, Novo mesto, Mokrice,
Kostanjevica Pišce,
Sevnica, Mokronog

DESTILACIJA ETERIČNIH OLJ Obrh, Podturen

Zivela herojska Komunistična partija Jugoslavije, borec za svobodo naše pravične stvari v mednarodnem delavskem gibanju!

ZIVEL 1. MAJ!

**Kolektiv rudarjev
v rudniku rjavega premoga
KANIŽARICA**

Vsi dosedanji ukrepi naše ljudske oblasti omogočajo združništvu nov polet in mu dajejo pogoje za hitrejšo socialistično preobrazbo vasi. Dvigajmo združno zavest in borbenost, da bomo iz že trdno postavljenih temeljev ob napredni miselnosti in z vztrajnim prizadevanjem izbojevali lepše življenje z bogatim gospodarskim in kulturnim napredkom!

Okrajna zveza kmetijskih zadrug - Kočevje

Krajevni ljudski odbor Žužemberk

s svojimi podjetji:

Krajevna trgovina, pekarija, mesarija, čevljarstvo „Krupon“, mizarstvo „Lipa“, galanterijsko podjetje „Jelka“, kino, krožna žaga, zidarsko podjetje „Zidar“ — čestita vsem odjemalcem in delovnim kolektivom ob prazniku delovnega ljudstva!

**OKRAJNO
KOLARSKO PODJETJE
MIRNA
na Dolenjskem**

se priporoča cenjenim strankam
za naročila!

Zivela naša domovina
Federativna ljudska republika
Jugoslavija!

**Kmetijska
zadruga
VELIKI GABER**

Ob 1. maju pozdravlja

**KRAJEVNI
LJUDSKI ODBOR
Tržišče**

organizacije OF in se jim zahvaljuje za pomoč in sodelovanje

**KRAJEVNA PODJETJA
KLOŠMIHEL
pri Novem mestu**

MLIN — MESARIJA
ČEVLJARSTVO — KOVAČIJA
ŠIVILJSTVO — GOSTILNA

se priporočajo za obisk in naročila!

Prepričajte se o bogati izbiri
in dobri postrežbi v

**VELETRGOVINI
TREBNJE**

Naj živi Osvobodilna fronta in enotnost njenih vrst! Zivel prvi maj — praznik socialistične domovine!

**OKRAJNI OF
ODBOR
KOČEVJE**

Utrujemo bratstvo in enotnost naših narodov, ki je bilo s težko muko priborjeno in skovano! V njem imamo poroštvo za svobodo in neodvisnost naše države!

Zastavimo vse sile v socialistični graditvi naše države!

**Okrajni ljudski odbor
Kočevje**

*Pozdravljamo 1. MAJ z obljubo:
Vse za večjo storilnost dela, za krepitev delovne discipline, za znižanje stroškov proizvodnje in za boljšo kakovost izdelkov!*

**LESNO
INDUSTRIJSKO PODJETJE
Kočevje**

Ob delavskem prazniku 1. maja čestitamo vsem delovnim kolektivom in cenjenim odjemalcem!

**MESTNO TRGOVSKO PODJETJE
TRGOPROMET
KOČEVJE**

Nudimo vam v naših prodajalnah vse vrste blaga po dnevnih cenah! Hitra in kulturna postrežba!

*Pozdravljamo 1. MAJ -
praznik delovnih ljudi!*

Mestna kavarna Kočevje

Utrujmo in širimo združno misel, od našega dela je odvisna nadaljnja rast socialističnega združništva!

**Okrajna zveza kmetijskih zadrug
lesni odsek
Kočevje**

Zastavimo vse sile za socialistično graditev naše domovine!

**Okrajno gradbeno podjetje
Kočevje**

Na svetlih tradicijah naše narodno-osvobodilne borbe se vzgajamo v spoštovanju do drugih narodov — hkrati pa smo neusmiljeni do tistih, ki bi nas skušali ovirati v našem mirnem delu in ki nam hočejo kršiti svobodo in neodvisnost!

Kmečka delovna zadruga
**PARTIZAN
Metlika**

Zivel praznik naše socialistične domovine — 1. MAJ!

**Krajevni
ljudski
odbor
VELIKI GABER**

Mesni ljudski odbor Novo mesto in mestni delovni kolektivi

**industrija
komunala
obrt
trgovina
gostinstvo**

*čestitajo ob prazniku
dela vsem delovnim
ljudem Novega mesta*

Zaradi požrtvovalnega dela naših delavcev in delavk se uspešno izpolnjujejo naloge iz petletnega plana; uspešno poteka socialistična graditev naše države, raste in se krepi naša industrija, narašča energetska baza, vstajajo nove tovarne in podjetja, večajo in širijo se stare tovarne, množe se bogastva naše države. Lato velja ob 1. maju naš iskren, topel pozdrav predvsem vsem delavcem in delavkam naše socialistične domovine!

Naj živi in se razcveta naša domovina, Federativna ljudska republika Jugoslavija!

DELOVNI KOLEKTIV

**TEKSTILNE
TOVARNE
NOVO MESTO**

želi vsem svojim poslovnim prijateljem in delovnim kolektivom cenjenih poslovnih zvez uspešno in zmagovito pot v plemeniti borbi za izgradnjo socializma.

**TEKSTILNA TOVARNA
NOVO MESTO**

SPLOŠNO
GRADBENO PODJETJE
PIONIR

z gradbišči

**NOVO MESTO
BREŽICE
KRŠKO
KOČEVJE**

pozdravlja mednarodni praznik dela
in čestita ob 1. maju vsem delovnim
kolektivom v republiki!